

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Шьон пытэхэу этил спиртыр процент 15-м ехъоу зыхэтхэм ящэнкIэ уахътэм игъэнэфэн ехъыллагъ» зыфиорэм иа 1-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхъыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 27-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Шьон пытэхэу этил спиртыр процент 15-м ехъоу зыхэтхэм ящэнкIэ уахътэм игъэнэфэн ехъыллагъ» зыфиорэм иа 1-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхъыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Шьон пытэхэу этил спиртыр процент 15-м ехъоу зыхэтхэм ящэнкIэ уахътэм игъэнэфэн ехъыллагъ» зыфиорэм (Адыгэ Республикэм и законотательствэ зэхъуагъагъэхэр, 2010, N 12) иа 1-рэ статья зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэнуу, мыщ тетэу ар тхыгъэнэу:

«А 1-рэ статья. Шьон пытэхэу этил спиртыр процент 15-м ехъоу зыхэтхэм ящэнкIэ уахътэм игъэнэфэн

Федеральнэ законэу «Этил спиртыр, спирт зыхэт продукцияер къыдэгъэкIыгъэным ыкIи гъэфедэгъэным ехъыллагъ» зыфиорэм тегъэпсыхъагъэу Адыгэ Республикэм и юридическэ лицэхэм этил спиртыр процент 15-м ехъоу зыхэт шьонхэр пчыхъэм сыхъатыр 22.00-м къыщегъэжъагъэу къыкIэлъыкIорэ мафэм сыхъатыр 11.00-м нэс IуагъэкIын фимытхэу шыгъэнэу.»

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхъурэр Официальнэу къызыхаутырэ мафэм шыублагъэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
шышхъэу и 8, 2011-рэ илъэс
N 31

Апэрэ классым кIоштхэм яшIухъафтын

Илъэс зауIэ хъугъэу апэрэ классым кIошт сабийхэм ящыкIэгъэщт шIухъафтынхэр аратыныр хабзэ хъугъэ. Мыгъэрэ илъэс еджэгъури джащ фэд. Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иотдел ипащэу Лыунэ Аслъан тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет презервнэ фонд къытIуныр сомэ миллиони 4-рэ мин 700-рэ хъурэ ахъиэм шIухъафтын комплект мини 5-рэ 400-р къырацэфыщт. Политическэ партиеу «Единая Россия» и Адыгэ шьолъыр къутамэ мы Iофтхъабзэм къыкIэлъэIу. Джы-рэкIэ аукционхэр зэхъагъэх, зэзэгъыныгъэхэм акIэтхъагъэх. Шышхъэу и 25-м нэс шIухъафтынхэр къагъэхъазырынхэ фае. «ШIэныгъэм и Мафэ» къэмысызэ, республикэм ит еджанIэхэм ахэр афагощыщт.

Адрэ илъэсхэм афэдэу, еджэн-тхэн хъапщытхэмрэ еджакIом иапэрэ букварырэ зыдэлъхэ Iалъмэкъхэр шIухъафтын комплект хэхъэх.

ДАУТЭ Анжел.
Сурэтыр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъ.

ХэтэрыкIхэм ауасэ къеIыхыгъ

СтатистикэмкIэ Адыгеим и ГъэорышIапIэ къызэрIопщыгъэмкIэ, 2011-рэ илъэсым, бэдзэогъу мазэм гъомылэпхэ пкъыгъо 33-рэ зыхъагъэм сомэ мини 2-рэ 385-рэ тефагъ. Мэкъуогъу мазэм аосагъэм егъэпшагъэм, ар сомэ 175,29-кIэ нахъ макI.

ЗыуплэкIугъэхэм къызэралорэмкIэ, мы илъэсым ибэдзэогъу мазэ гъомылапхэхэм ауасэ Къыблэ федеральнэ шьолъырым нахъ щыцIыкIугъ.

ХэтэрыкIхэм ауасэ нахъ къеIыхыгъ. Ахэр картофыр, къэбаскъэр, бжыныр, морковкэр арых. Чэтылым, чэт кIэнкIэм, шьоушыгъум, шыгъум ауасэ хэкIыгъ.

РеспубликэмкIэ уасэхэм

ыкIи ахэр зыпкъ итыным алтыплъэрэ къэралыгъо гъэорышIапIэм къызэрэщалорэмкIэ, илъэс къэс гъэтхэпэм къыщегъэжъагъэу бэдзэогъум нэс гъомылапхэхэм ауасэ зэрэхэкIрэр Адыгеим шызэхэошIэ. Гъэмафэм хэтэрыкIхэм ягъо зыхъукIэ фермерхэм, унагъохэм къащагъэкIырэ хэтэрыкIхэр, пхъэшхъэ-мышхъэхэр щыцIащт чIыпIэхэр зэрафашыщтхэм иамалхэр республикэм шызэрэхъэх. Тхъамафэ къэс республикэм, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ къэлэ ыкIи районхэм уплэкIунхэр ащызэхашхэ. ЩэпIэ сеть инхэм ащашхэр гъомылапхэхэм ауасэ зыпкъ итыным лъэплъэх.

(Тикорр.).

КIэлэцIыкIухэм зэIукIэгъухэр адашIых

Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм иныбжьыкIэхэр» зыфиорэм къыдыхэлъытагъэу наркотикхэм апэшIуекIорэ Iофтхъабзэу

«Тинеушырэ мафэ къыхэтэхы» зыцIэр Адыгеим щэкIо.

Наркополициейскэхэм джы-рэ лъэхъаным агъэфедэрэ Iашэхэмрэ хэушхъэфыкIыгъэ

пкъыгъохэмрэ якъэгъэлъэгъон кIэлэцIыкIу лагерэу «Туристым» мы мафэхэм щыкIуагъ. Зызгъэпсэфырэ сабий нэбгырэ 200 фэдызм анахъэу ашIогъэшIэгъоныгъэр наркополицием къулыкIуу щызыхъырэ хъэу Вестар ары. Опытышо зилэ кинологом ар игъусэу наркотикхэр къызэрэбгъотын фэе шIыкIэхэр къэзэрэуагъоигъэхэм аригъэлъэгъутъ.

Джащ фэдэу ыпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ программэм къыдыхэлъытагъэх наркотикхэм апэшIуекIогъэным фэгъэхыгъэ фильмэхэм якъэгъэлъэгъон, мы тхъамыкIагъор ныбжьыкIэхэм ящыIэныгъэ къыхъамыхъаным пае зэшIохыгъэн фэе Iофыгъохэм защытегушыIэщтхэ «Iэнэ хъураэхэм» язэхэщэн, нэмыкI Iофтхъэбзэ зэфэшхъафхэр.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашью

**Адыгэ Республикэм пэлъэ кыхьэм тельхьтэгъэ ипрограммэу
«Предпринимательствэ цыклымрэ гурытымрэ яхэхьоныгъ» зыфилоу 2012 —
2014-рэ ильэсхэр кызыхиубытэхэрэм и Концепции ехьыллагъ**

Предпринимательствэ цыклымрэ гурытымрэ хэхьоныгъэ зэралышхьтэм ыльэныкыоклэ кэ-
ралыгъо политикэр пхырышхьгъэным пае:

1. Адыгэ Республикэм пэлъэ кыхьэм тельхь-
тэгъэ ипрограммэу «Предпринимательствэ
цыклымрэ гурытымрэ яхэхьоныгъ» зыфилоу
2012 — 2014-рэ ильэсхэр кызыхиубытэхэрэм и
Концепции ухэсыгъэнэу.

2. Адыгэ Республикэм пэлъэ кыхьэм тельхь-
тэгъэ ипрограммэу «Предпринимательствэ
цыклымрэ гурытымрэ яхэхьоныгъ» зыфилоу
2012 — 2014-рэ ильэсхэр кызыхиубытэхэрэм
ипроект изэхэгъэуцон Адыгэ Республикэм эконо-
микэ хэхьоныгъэмклэ ыкли сатыумклэ и Ми-
нистерствэ фэгъэзэгъэнэу, Адыгэ Республикэм
иминистрэхэм я Кабинет хэлпэнэу ар ІэкІэ-
гъэхьэгъэнэу.

3. Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет
сомэ мин 180000,0-м шомыклэу кыхьэгъэкІы-

гъэнэу ыкли программэм изэшІохын пэлугъэхьэ-
гъэнэу.

4. Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоны-
гъэмклэ ыкли сатыумклэ и Министерствэ мы
программэм икьэралыгъо заказчикэу гъэнэфэ-
гъэнэу.

5. Предпринимательствэ цыклымрэ гурытым-
рэ яхэхьоныгъэ ипрограммэ чыплэ зыгъэлоры-
шІэжыным иорганхэм зэхагъэуцонэу игъо
афэльэгъугъэнэу.

6. Мы унашъом игъэцкІэн зэрэкІорэм лы-
плэнэу Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьо-
ныгъэмклэ ыкли сатыумклэ и Министерствэ фэ-
гъэзэгъэнэу.

**Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМШЫЛ Мурат**

къ. Мыекъуапэ,
шышхьэлум и 4, 2011-рэ ильэс
N 272

КЪЫТХЭТЫХ АЩ ФЭДЭ ЦЫФХЭР

Адыгэкъалэ нэбгырэ мин
пшыкІултум ехъу щепсэу. Ахэм
янахьыбэр адыгэ. ЕджакІохэмрэ
кІэлэгъаджэхэмрэ хэбгэкІыжы-
хэмэ, адрэхэм Ерджыбэкъо Розэ
зымышІэу къахэкІыштыр бэп.
Ар врач Іазэхэм, кІэлэгъэджэ
цІэрыІохэм, тхакІохэм, орэ-
дыІохэм ащыщэп — ІофышІэ
кызыррыкІу, ау ицІыфыгъэкІэ,
иІофшІакІэкІэ, гукІэгъоу хэ-
лымклэ лытэныгъэ кызылэ-
жыгъэ бзылъфыгъ. Ар зыфэдэр
кызылэжыгъонэу, ищыІэныгъэ
гъогу кІэкІэу сыкытегушхьІэ
сшІоигъу.

Розэ 1954-рэ ильэсым Теу-
цожь районимклэ къоджэ цык-
лоу Тыгъургъой щыпсэуштыгъэ
ЖэнэлІмэ яунагъо кыхьы-
хьагъ. Ятэу Нухъэ (нахьыбэмэ
зэралышхьтэгъэр Николай) рабо-
чэу Краснодар Іоф щишІэштыгъэ,
янэу Къэрал колхоз-совхоз
ІофшІэнхэм ахэлажыштыгъэ.

Ятэ илэшІугъэ бэрэ зэхышІэ-
нэу Розэ инасып кыхьыгъэп.
Пшъэшъэжыгъем ильэсищ нахь
ыныбжыгъэп ятэ мотоциклэм
тесэу ІофышІэ кыкІыжыкэ авар-
иэм зыхэкІуадэм.

Еджэным фыцхьэгъу щытыгъ
нахь мышІэми, къоджэ еджапІэр
кызыеухым пшъэшъэжыгъер
ІофшІэным Іууцон фаеу хуэгъэ.
Краснодар дэт мебельшІ фирмэу
«Кавказ» зыфиІорэм ар шы-
ригъэжыгъэ, нэужым тхъушІ за-
водым Іухьэгъагъ. Инасып
кыкыокІи, Лахьыкыуае щыщ
кІалэу Ерджыбэкъо Заур Розэ
шъхьэгъусэ фэхьугъ, сабыищ
кыфэхьугъ. Ау ежъ ятэ гу ши-
фэнэу зэрэмыхьугъэм фэдэу,
ишъхьэгъусэ бэрэ кІыгъунэу
хуэгъэп. Илъэсищэ дэтэпсэугъэ-
хэу зэхэкІыжыгъэх.

А кыин зпымыбужхэм Розэ
ыгу агъэкІодыгъэп, ыІэхэр къе-

фэхьыгъэхэп, Іоф ымышІэу зы
мафи щысыгъэп. Янэ кыдеІэзэ
ильфыгъэхэр ыпІугъэх, альэ ты-
ригъэуцугъэх. Ыпхъу на-
хьыжыгъэу Марыет къуаджэу Нэ-
тыхъуае щыныс, илъэс тІокІым
ехъугъэу социальнэ ІофышІэу
щыт. Азыфагу кыфэрэ Адамэ
шофер, ащи унагъо иІ. Ана-
хьыкІэу Налбый янэ лъэхэс. Ащ
Краснодар дэт псэолъэшІ орга-
низацием Іоф щешІэ.

— Тикъалэ насыпышІоу дэс-
хэм сашышхъу зысэлъыгъэжы, —
ело Розэ. — СиныбжыкІэгъум
кыин слъэгъугъэми, Тхьэмклэ
шыкур, слотэжыгъэ. Пхьор-
рэлъфхэми, кыорылфхэми блы
сиІ. Ахэр ары симыткур, кІуачІи,
лъэкли кысэзытыхэрэр.

Емыджэгъэшхоми, зэрэчаныр,
ІофшІэкІошхоу зэрэщытыр,
шпыпкъагъэ зэрэхэлъыр кыи-
далыгътэзэ, къуыгъу Казазовым
иадминистраторэу агъэнэфэ-
гъагъ. ИлъэситІо Іоф ышІагъ, ау
Адыгэкъалэ кыгъэзэжыгъын фаеу
зэхъум ІофшІэныр ыгъэтІылыгъы-
жыгъэ.

Сэ Розэ зысшІэрэр ильэс 17
хуэгъэ. Адыгэкъалэ кызыгъэзэ-
жыгъым социальнэ ІофышІэу
сштэгъагъэ. ЫныбжыкІэ кыи-
тефи пенсием кІуагъэми, джы
кызынэсыгъэм а сэнэхьатымклэ
Іоф ешІэ. ГукІэгъу зэрэхэлъым,
шпыпкъагъэ зэриІэм, ицІыфыгъэ
апае Іоф кыдэзышІэхэрэм,
нэжъ-Іужхъу фэІо-фашІэхэр
зыфигъэцакІэхэрэм лыгъэныгъэ
кыфашІы. ИцІыфыгъэ ехьы-
лагъэу зы щысэ къэхьы сшІо-
игъу. Мафэ горэм укІытапэзэ
сэдэжъ кычІэхьагъ.

— Рэмэзан, сэ сшъхьэ пае
зыми сыкыкІэлъэлъушхьтэп, лъэІоу
кыпфысиІэр сипшъэшъэгъу
пай, — кылуагъ ащ. — Атте-
стационнэ комиссием уритхьамат.

Сипшъэшъэгъу (ыцІэ кыреІо)
исэнэхьаткІэ зы разряд фыхэ-
жыгъахьэ сшІоигъу. Джащы-
гъум илэжыапкІэ сомэ 300 фэ-
диз кыхьэхьышхь. Ори ошІэ а
зылэфыгъэм ищыІэкІэ амалхэр
зэрэцІыкІухэр.

Мыщ дэжыгъым кышыІогъэн
фае ежыри ипшъэшъэгъуи яраз-
рядхэр зэрэзэфдагъэхэр, ау ежъ
иэм хэдгъэхьонэу кызырэрэ-
мылгъэуагъэр. Ежыгъым зыблххэр
бэмэ ащ фэдэ лъэІу зэрэпфамы-
шІыштыр хэти ешІэу кыи-
шІошІы. Арэу щытми, Розэ
цІыфыгъэу, гукІэгъоу хэлъыр
зыфэдэр изекІуакІэ кыгъэлъэ-
гъуагъ. ИщыІэгъэ тхылхэр
фэгъэхьазырхи, зыцІэ кыри-
Іогъэ бзылъфыгъэм иразряд
кыфэсІэтыгъ.

Пшъэрылгъэу ыгъэцакІэрэм
дыкІыгъоу, Ерджыбэкъо Розэ
общественнэ ІофшІэнми чанэу
хэлажэ. Сэкъатныгъэ зиІэмэ
яобщественнэ организациие иправ-
ление хэт. Микрорайонэу номе-
рзу 3-м а обществэм иублэллэ
организациеу щызэхэцхьагъэм
итхьамат.

Илъэс кысэ сэкъатныгъэ зиІэмэ
я Дунзэ мафэ фэгъэхьыгъэ зэнэ-
кыокІуххэу тиреспубликэ щызэ-
хашхьэрэм чанэу ахэлажэ. Іэп-
шъэ зэбэнынымклэ бзылъфыгъэ-
хэм азыфагу щыкІорэ зэнэкъо-
къум зэкІэлышхьтэу шэгъогогъу
апэрэ чыплэр щыубытыгъ.

Ситхыгъэ зыщысыухьышхьтэм
дэжъ ильфыгъэхэм, икыорылф-
хэм, ипхьорэлъфхэм мэфэ дэха-
бэрэ илъэсыбэрэ Розэ адигъэ-
шІэнэу, тхьэжыгъу адышхьІэнэу
фэсэлэ.

**УАЙКЪОКЪО Рэмэзан.
Урысые Федерацием Іоф-
шІэнымклэ ыкли социальнэ
хэхьоныгъэхэмклэ иотраслэ
иІофышІэ гъэшІуагъ.**

ІОФШІЭНЫР

Фэдэ кыыхэкІыгъэп

**Адыгэ Республикэм цыфхэм ІофшІэн
ягъэгъотыгъэнымклэ икьэралыгъо кыулыкыу и
ГъэлорышІапІэ зехищэгъэ мониторингым
тегъэпсыкІыгъэу, ІофшІэн зымыІэкІэ алъытагъэхэм,
учетым хагъэуцугъэхэм, ІофшІапІэхэм
кылуагъэкІыгъэхэм хьызмэтшІапІэ зэфэшъаф-
хэм зи зылуыт ІофшІапІэ чыплэу яІэхэм
яхьылІэгъэ кьэбархэу кьатыгъэхэр зэлуегъакІэх,
тхьамафэ кьэс зэфэхьысыжыгъэр ешІых.**

БлэкІыгъэ тхьамафэм, нэ-
мыкІэу кьэплон хъумэ, шышхь-
хьэлум и 3-м кышыублагъэу
и 9-м нэсырэ пІалъэм ехьы-
лэгъэ пчъагъэхэу кытыгъэхэр
дышъэ хьарыфкІэ тарихьым
хэпхагъэхэми хъушхьтэу кыи-
тхыгъэхэу. ЗыцІэ кьетІогъэ
ГъэлорышІапІэм мониторингыр
зыригъэжыагъэм кышыуб-
лагъэу фэдэ кыыхэкІыгъэу,
республикэм Іоф зышІэн зы-
лэкІышхьтэу щыпсэухэрэм
ащышхь ІофшІэн зымыІэкІэ
атхыгъэхэм япчъагъэ процент
1,9-м нэсэу кыелыхыгъ. Джы-
рэ нэскІэ а пчъагъэр проценти
2-м нахь макІэу кыыхэкІыгъэп.
Кризисым илъэхьанэ проценти
4 Іэпэ-цыпэм екІуалІуи хуэгъэ.

Ыпэрэ тхьамафэм ІофшІэн
зымыІэхэу учетым хагъэуцугъ-
эхэр нэбгырэ 4149-рэ хъу-
штыгъэхэмэ, джы 4067-м нэсэу
кыелыхыгъ е нэбгырэ 67-кІэ
нахь макІэ хуэгъэх. Мы пчъа-
гъэри джырэм фэдизу кыелы-
хэу кыыхэкІыгъэп.

Арэу щытми, ыпэкІэ зэрэ-
щытыгъэм фэдэу, цыфхэр Іоф-
шІапІэм ІузыгъэкІынхэу е Іоф-
шІэгъу пІалъэр нахь макІэ
зышІынхэу унашъохэр зышІы-
хэрэр предпрятиехэм, органи-
зациехэм ахэтых. КъэшІэгъуае
а шІыкІэр зэгорэм кызуцунэу
щытми. Агъэлажыгъэхэрэм яп-
чъагъэ кышъагъэкІэнэу уна-
шъо зышІыгъэхэм ащыщ непэ
нэбгырэ 780-рэ зыІут зэлухыгъэ

акционер обществэу «Адыгта-
зыр», ІофшІэгъу мэфэ имы-
къум тхьанэу унашъо зышІы-
гъэхэм ясагыр хэуцугагъ ООО-у
«Красногвардейскагро-пром-
энерго» зыфилоу селоу Красно-
гвардейскэм дэтыр.

Цыфхэм ІофшІэн ягъэгъо-
тыгъэнымклэ республикэ кыу-
лыкыу иорганхэм блэкІыгъэ
тхьамафэм нэбгыри 190-рэ
ІофшІэн ямыІэу алъытагъ. Ахэм
ащышхь нэбгыри 3-р
организацие зэфэшъафхэм
кылуагъэкІыгъэх.

Зипроизводствэ нахь дэгъоу
зэхэшагъэхэм, зипродукцие на-
хьыбэу кыкІэлупчІэхэрэм кьа-
тырэ вакансиехэм ыкли зыцІэ
кьетІогъэ республикэ кыулы-
къум иорганхэм программэ зэ-
фэшъафхэу агъэфедэхэрэм
яшІуагъэкІэ ІофшІэн зымыІэкІэ
алъыти учетым хагъэуцугъэ-
хэм япчъагъэ кызырэрэщыкІэ-
рэм уимыгъэрэзэн ылгъэкІы-
шхьтэп. Ауми, мы кыиыгъом
изытет шпыпкъэ а шІыкІэм
икъу фэдизу кызыримиыгъэ-
лажыгъэрэр, ІофшІэн зымыгъо-
тыхэрэм япчъагъэ процентэу
дгъэфедатгъэхэм бэкІэ зэрана-
хьыбэр статистикэми егъэунэ-
фы. Арышъ, экономикэм лъэ-
ныкыо псэуымклэ хэхьоныгъэ-
шІухэр ышІыхэ зыхьукІэ ары
ныІэп ІофшІэн зымыІэхэм яп-
чъагъэ хэпшыкІэу кышыкІэн
зылэкІыштыр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Илъэс 18 хьапсым дэсышхь

Федеральнэ кьэралыгъо хэушхьэфыкІыгъэ егъэджен-
гъэспІэ учреждение, зыныбжъ имыкыгъэхэм ателыгъэгъэ
«ЗэфэшІыгъэ шІыкІэм тетэу гъэпсыгъэ Мыекъопэ профес-
сиональнэ училищым» исоциальнэ педагогэу Светлана Во-
лодинам кыпагъэтэджэгъэ уголовнэ Іофыр Адыгэ Респу-
бликэм и Апшгъэрэ Суд мы мафэхэм зехифыгъ. Следствием
зэригъэунэфыгъэмклэ, мы бзылъфыгъэхэм еджапІэм чІэс
кІэлэцІыкІур ыукІыгъ, джащ фэдэу сабыххэм ясчеххэм
арылгыгъэ ахьщэр ритыгъукІыштыгъ.

УплгъэкІунхэм кызырэгъэнэфэгъэмклэ, ышпгъэкІэ зигугъу
кьэтшІыгъэ учреждением шаІыгъэхэм ябанковскэ картэхэр
ыкли пин-кодхэр зыфэдэхэр С. Володинам ышІэщыгъэх. Нэ-
ужым ар кызыфигъэфедэзэ, кІэлэцІыкІуххэу зянэ-зятэ
зымыІэжыгъэм яахьщэ ашІуитыгъугъ. Ащ фэдэ бзэдэжшІагъэ
горэ кьаримыгъэшІэн ыІозэ, 2007-рэ илъэсым имэлылфэгъу
мазэ, зэтыгъогъэ кІэлэцІыкІуххэм ащыщ иунэ кышъагъ ыкли
ытхьалагъ.

Кыыхэгъэщыгъэн фае, Іоф кыдэзышІэрэр зэриукІыгъэм
кыыхэкІыкІэ, АР-м и Апшгъэрэ Суд унашъоу ышІыгъэм диш-
тэу, Светлана Володинам ильэс 12 хьапс 2009-рэ илъэсым
зэрэтырилхьэгъагъэр.

ЯтІонэрэ уголовнэ Іофымклэ бзэдэжшІэм лажэ зэриІэр
судым ыгъэунэфыгъ ыкли ильэс 13 хьапс тырилхьагъ.

ЫпэкІэ унашъоу щылагъэр кыдыхэлъытагъэу, Володи-
нар ильэс 18-м кыкІоцІ хьапсым дэсынэу судым унашъо
ышІыгъ, ащ джыри кІуачІэ иІэгон.

Адыгэ Республикэм и Прокуратур.

Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэло-фашIэхэр зыгъэцкIэхэрэ Гупчэу (Многофункциональный центр) Мыекъуапэ къыщызэуахыгъэм илээсныкъом ехъугъэу Iоф зишIэрэм къыкIоцI зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм, ялофшIэн зэрэ-лъагъэкIуатэрэм защидгъэгъуазэмэ тшIоигъоу ащ тызэрэщылагъэм джырэблагъэ игугъу къэт-шыгъагъ. Адыгеим административнэ зэхъокIы-ныгъэхэр шышыгъэнхэм епхыгъэ Iофтхьабзэ-хэм къахиубытэу АР-м иминистрэхэм яунашъо-кIэ ар къызэуахыгъ, IофшIэнымкIэ ыкIи со-циальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ Министерствэм епхыгъэу Iоф ешIэ.

МФЦ-м илофшIэн зырегъажьэм фэло-фэшIэ зэфэшхьафэу 44-рэ ыгъэцакIэщтыгъ, джыри ахагъэхъонэу ары зэрэзэхэтхыгъагъэр. Ахэм ыкIи нэмыкIхэм къатегушылагъ Гупчэм ипашэу Светлана Дорошенкэр.

МФЦ-м ипашэу
Светлана Дорошенкэр.

пкIэ цIыфым тхылхэм ягъэ-хъазырын мэфэ зытфых тыри-гъэкIуадэщтыгъэу, чэзыухэм ахэсщтыгъэмэ, джы тэ ахэр зымаф-мэфитIукIэ фэтэгъэхъа-зырых. Джащ фэдэу АР-м ар-хитектурэмрэ къэлэгъэпсыным-рэкIэ и Комитети Iоф къыдди-шIэу ригъэжыагъ. ЦIыфхэм яфэло-фашIэхэр нахь псынклэу зэрафэдгъэцкIэщтхэм сыди-гъокIи тыпыл, ащ пае зако-ным фитыныгъэу къытитыхэр-рэм ташIомыкIэу амал пстэу-ри тэгъэфедэ. Шышкъэ, Iоф къыддишIэнэу фэмые къулы-къухэри щылэх.

— ЦIыфэу къышъо-олагъэм ищыкIагъэр фэжъугъэцкIэнэу фи-тыныгъэ шыуимылэу е-шъуилофшIэн ар хэмы-хъэу къыхэкIа?

— Ащ фэди къыхэкIы, ау мэкIэ дэд. Я 210-рэ законом зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм тиIофшIэн, типшъэрылхэм ахэхэрэр нахьбэ къашыгъ. Арышъ, тхылхэр зыгъэхъа-зы-рыхэу къытэолIэрэ пстэуми

Пшъэрылтэу къафагъэуцугъэхэр зэрагъэцкIэщтхэм пылтых

— Социальнэ фэло-фашIэхэр зыпари ахэмызыгъэу зэрэдгъэ-цакIэщтыгъэхэм тет, — къе-гуатэ ащ. — Ары пакIошъ, ахэ-хъуагъ. Джы Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм, унагъоу зигъот макIэхэм псэупIэ-коммунальнэ фэло-фашIэхэм апае къараты-рэ субсидиехэм ящыкIэгъэ тхылхэм ягъэхъазырынкIэ Iэпылэгъу тафэхъу. Джащ фэдэу заявлениеу цIыфхэм къатыхэр-рэм атетэу федеральнэ, реги-ональнэ ыкIи муниципальнэ органхэм зэпхыныгъэхэр адэт-шыхэзэ, тхылхэу къызкIэлъэ-лухэрэр къафэтэугъоих. Мыщ дэжым къышхыгъэхэмэ сшIоигъор, Адыгеим ит къулы-къухэм ямызакъоу, Урысые Федерацием исубъект зэфэ-шъхьафхэм ащылэжъэрэ Гупчэ-хэм е къулыкъухэм тафытеон е запрос афэдгъэхьын, ищы-кIэгъэ тхылхэр къаытхын зэр-этлэжкIырэр ары. Гушылэм пае, Темыр Осетием, Чэчэн ыкIи Къэбэртэе-Бэлыкъар рес-публикэхэм, Краснодар ыкIи Ставропольскэ крайхэм, Туль-скэ хэкум, нэмыкIыбэм Iоф адэтшIэ. МФЦ-м илофшIэн зы-регъажьэм фэло-фэшIэ зэфэ-шъхьафэу 44-рэ ыгъэцакIэщты-гъэмэ, непэ ар 59-м нэсыгъ, тхылхэм (пакет докумен-тов) ягъэхъазырын ищыкIэгъэ справкэ зэфэшхьаф 60 къэ-тыугъоин амал тилэ хуугъэ. Зы мафэм нэбгыри 100-м нахь мымакIэу къытэуалIэ, 200-м ехъоуи къыхэкIы, Iоф зытшIэ-рэм къышхыблагъэу нэбгырэ мини 5-м ехъумэ яфэло-фа-шIэхэр афэдгъэцкIагъэх.

— Адыгеим ит феде-ральнэ, региональнэ ыкIи муниципальнэ къулыкъухэм, ведом-ствэхэм Iоф зэрадэ-

Пстэумэ апэу терми-налым ушагъэнафэ.

шъушIэщтыр зэтежъу-гъэуцагъэу щыта, сы-дэуцтэу ахэр къышъу-пэгъокIыхэра?

— Къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэло-фашIэхэр гъэ-цкIэгъэнхэм фэгъэхьыгъэ я 210-рэ федеральнэ законом зэхъокIыныгъэхэр фэхъугъэх. Ахэр икъоу зылгылэсыгъэхэу, МФЦ-м пшъэрылтэу илэхэр къызыгурылохэрэм чанэу Iоф къыддашIэ. Ащ фэдэу къыхэз-гъэщыхэмэ сшIоигъу УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд икъутамэу АР-м щылэр, ащ ипашэу Къулэ Аскэрбый тыфэраз. НэмыкI-хэмкIи ар щысэтэхыпI, сыда пIомэ игъом ыкIи икъоу тыз-кIэлъэлугъэ информацийер, тхы-лхэр къытIэклагъахъэ. Джы цIыфым къэралыгъо фэло-фа-шIэу ищыкIагъэм пае органи-зация зэфэшхьафхэр къыкIу-

ПЫЛТЫХ

тамэу АР-м щылэм, социальнэ фэло-фашIэхэр цIыфхэм афэ-гъэцкIэгъэнхэмкIэ Гупчэу Мыекъуапэ дэтым, цIыфхэм IофшIанIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ Гупчэм Мыекъуапэ и Гъэ-IорышIанIэ, Федеральнэ ми-грационнэ къулыкъум АР-мкIэ икъутамэ, IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ Мыекъопэ къэлэ комитетым, «Межрегионгазым», «Мыекъо-

Нэужым шъхьаныгъуп-чэжъыем урагъэблагъэ.

хъажьынхэу шытэп, тэ Iэпылэ-гъу тыфэхъушт. Ащ пае, къы-зэрэтIуагъэу, ПенсиехэмкIэ фондым, ащ нэмыкIэу УФ-м страхованиемкIэ ифонд икъу-

пэ водоканалым», Мыекъуа-пэ ичIыпIэ зыгъэIорышIэжъы-пIэ комитетхэм, ЖЭУ-хэм Iоф адэтшIэ, ищыкIэгъэ справкэ-хэр ахэм къаытэхых. Нахьы-

тишIуагъэ ядгъэкIыным ты-пыл. Структурэхэм ащыщхэм Iоф къыддашIэнэу зэрэфэмы-ехэм ыпкъ къыкIыкIэ, тыгу-жъоуи мэхъу. Арэу щытыми, тхылхэм ягъэхъазырыни, ахэр ищыкIэгъэ чIыпIэм нэгъэсы-гъэнхэри тэ тпшъэ дэфэшт, электроннэ шIыкIэри непэ тэ-гъэфедэ. ЗыгорэкIэ цIыфым фэло-фашIэу къызкIэлъэлурэр фэдгъэцкIэнэу тыфимытэу е тиIофшIэн хэмыхьэмэ, зызди-гъээн фаер, къызышхыгъэжъэ-щтыр, зэкIолIэщтхэр фэтэIуа-тэх. Республикэм ипашэхэми мы лъэныкъом лъэшэу анаIэ тет. АР-м и Премьер-министр-рэу КъумпIыл Муратэ цIыф-хэр тхылхэм ягъэхъазырын-кIэ гумэкIыгъоу зыхэтэгъэхэм къыхэтщыжъынхэу пшъэрыл-къытфигъэуцугъ ыкIи ар гъэц-кIагъэ зэрэхъурэм ежъ ышъхъэ-кIэ ыналэ тет.

МФЦ-м охътабэ къы-щыбгъэкIон ищыкIагъэп ащ ипашэ къылотэгъэ пстэу-ри зэрэшагъэцкIэрэр нэ-рылэжъу къыпфэхъуном пае. ЦIыфэу къеуалIэрэр макIэп, ау чэзыу кIыхъэ щыплэжъурэп, шъхьаны-гъупчэжъые 14-мэ Iоф ашIэ, нахь псынклэу цIы-фыр къызыфэкIуагъэр зэрэ-фагъэцкIэщтым пылтых, ащ ищыкIэгъэ техникэ зэ-фэшхьафхэмкIи зэтегъэ-псыхьагъэх. Светлана До-рошенкэм къызэриIуагъэм-кIэ, район пэлъч мыш фэдэ гупчэхэр къащызэуахынхэу ыуж итых. МФЦ-м илоф-шIэн зэрэзехишIэрэм нэмыкI къулыкъухэми щысэ тыра-хынышъ, ащ фэдэ IофшIа-кIэр Адыгеим хабзэ шы-хъунэу тыщэгугъы.

ХЪУТ Нэфэст.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъэх.

Пенсиехэм, социальнэ ыкIи ахэм анэмыкIхэм

— Аскэрбый, тыхэмы-укъомэ, илъэсныкIо кIэуххэр зэфэшхуы-сыжыгъэх. Сыда ахэм нафэ къашыгъэр? Сыда кыжыу-дэхуыгъэр, шызуымыгъэрэзагъэр?

— Апэрэ илъэсныкIом тельытэгъэ пэшлорыгъэш зэфэхысыжыгъэр тшIыгъэх. ПФР-м ичIыплэ органхэм джырэблагъэ адытилэгъэ селектор зэлукIэм кIэуххэм уасэхэр ащыфэтшIыгъэх. УФ-м ПенсиейхэмкIэ ифонд пшгъэрылгъэу кытфигъэуцухэрэм хэшIыкIэу зэрэхъуагъэр ыкIи нахь кIин зэрэхъуагъэр илъэсныкIом нафэ кытфигъэшIыгъ. Гушылэм пае, страховой тынхэр къэуыгъэуагъэхэмкIэ мы илъэсым пшгъэрылгъэу тилэхэр кызытынэкIыгъэ илъэсым зэрэщытыгъэм фэдизрэ ныкIорэкIэ нахьыб. Ифэшшошэ мэханэ зилэ ятIонэрэ лъэныкIоу хэгъэунафIыгъэу фае ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ программэ-техническэ уIэшныгъэу иIэм хэшIыкIэу зэрэхъуагъэр.

Корпоративнэ ыкIи общественнэ-политическэ зэфыш-

— КызытынэкIыгъэ мэзих Iофшлагъэхэм сыда купкI шхьалэу ялэр? Сыд фэдэ нэша-нэхэр ыкIи гугъэплэ-шлухэр ахэм ахэплэгъонхэ плэкIышта? О ПФР-м иреспубликэ Къутамэ узэрипащэм елытыгъэу сыда узыгъэгушлорэр, сыда узыгъэгумэкIын ылэкIыштыр?

2011-рэ илъэсым ибэдззогъу и 1-м ехьулэу Адыгэ Республикэм пенсионер 121154-рэ щыпсэуштыгъ. Мазэ къэс аратырэ ахъщэ тын (ЕДВ) фэгъэуцугъэным ифитныгъэ зилэхэу республикэ регистрэм хагъэуцагъэхэр нэбгырэ 45442-рэ мэхъух.

тыкIэхэмкIэ мэханэ гъэнэфагъэ зилэ лъэныкIу хэгъэунафIыгъэу фае: ПФР-м иреспубликэ Къутамэ зызхашагъэр илъэс тIокI зэрэхъуагъэр мэлылфэгъум зэрэхэдгъэунафIыгъэмрэ тиреспубликэ илъэс тIокI зэрэхурэр чъэпыогъум икыхыагъухэм аджэ зэрэхэдгъэунафIыштыр. КызышIошIы тиколлектив а мэфэкIышхоми зэрифэшъуашэм диштэу пэгъокIыштыр.

Апэрэ илъэсныкIом тигу-хэлхэр дэхэклаеу кызырэд-дэхуыгъэхэр хэсымыгъэунафIыкIын слэкIыштыр. Пстэу-ми анахь шхьалэу щыт тил-IофшIэн уасэ кызырэфашырэ лъэныкIохэмкIэ пчъагъэу кытфагъэнэфагъэхэр ыкIи зэкIэ пшгъэрылгъэу кытфагъэу-уцугъэхэр зэрэдгъэцкIэжыгъэхэр. Гурылогъуаеп пенси-ехэр альгылэгъэуагъэхэм ехы-лэгъэ правовой-зэхэщэн Iоф-гыгъэхэр нахьышIу шыгъэунахь-елэгъэ IофшIэныри зэрэ-гъунапкэнчэр. Лытэныгъэ зыфэтшIырэ пенсионерхэм яфитныгъэхэр икIу фэдизу кызухъумэгъэнхэм бэшлагъэу Iоф дэтэшIэ ыкIи лъэныкIор нахь зэрэдгъэпытэштIым ты-пыль.

— ТилIофшлагъэхэм кIэуххэу афэхуыгъэхэм яхьылэгъэ пчъэ-гъэ заулэ згъэфедэ сшIоигъу. КызырэшIошIырэмкIэ, ахэм уиупчIэхэм джэуапхэр къар-тыжыштыр.

2011-рэ илъэсым мэзаем и 1-м IофшIэнымкIэ пенсиехэр проценти 8,8-у, мэлылфэгъум и 1-м социальнэ пенсиехэр проценти 10,27-у, джащ фэдэу федеральнэ фэгъэкIотэныгъэ зилэхэм аратырэ ЕДВ-р проценти 6,5-у индексация тшIы-гъэх. Мыщ дэжымы уналэ те-озгъадзэ сшIоигъу кризисым хэгъэгур кыыхэкIыжыгъэ кIодыу а Iофыгъохэр зэрэз-шIотхыгъэхэм.

Ыпэрэ илъэсым джащ фэдэ ипалгъэ елытыгъэмэ, 2011-рэ илъэсым ибэдззогъу и 1-м ехьулэу гурыт пенсиер сомэ 564-рэ чапыч 41-кIэ е процен-ти 7,7-кIэ нахьыбэ хуыгъэ ыкIи сомэ 7352-рэ чапыч 47-м нэ-сыгъ. Ар пенсионерыр зэры-псэун ылэкIыштыр ахыщэ анахь макIэу республикэм ятIонэрэ кварталым щагъэнэфагъэм сомэ 2862-кIэ нахьыб. IофшIэ-нымкIэ гурыт пенсиер илъэ-сыр кызыхыагъэм кышы-ублагъэу сомэ 598-кIэ е про-центи 8,2-кIэ нахьыбэ ху-

гъэ ыкIи сомэ 7881-м нэсыгъ.

ЩысэкIэ згъэфагъэхэм нэ-мыкI социальнэ шIуагъи къа-тыгъ. Мэзаемрэ мэлылфэгъу-мрэ щыIэгъэхэ индексацияхэм яшIуагъэкIэ федеральнэ соци-альнэ ахъщэ хэгъэжыгъэ зэра-тыхэрэм япчъагъэ бэкIэ нахь макIэ хуыгъэ. Пенсиейхэм, фе-деральнэ социальнэ ахъщэ хэгъэжыгъэу пенсиехэм афа-шырэм ыкIи граждан куп зы-рызхэм яматериальнэ шылакIэ нахьышIу шIыгъэным зэкIэм-кIи сомэ миллдиарди 6-рэ мил-лион 82,8-рэ апIухыагъ. Уегу-пшысапэмэ, щысэу къэсхыгъэ пчъагъэхэм нафэ къашы цыф-хэм ящылакIэ нахьышIу зэрэ-хуыгъэр. А мылкъум инахьы-бэр ФПР-м ибюджет субсидие шыкIэм тетэу кыыхахыгъ.

ШIокI зимылэ пенсие ыкIи медицинэ страхованиехэм яхьылэгъэ страховой тынхэр къэуыгъэуагъэхэмкIэ илъэсны-кIо планыр дэгъоу зэрэдгъэц-кIагъэр сигуапэу хэсэгъэуна-фыкIы. Кызытугоин фэе сомэ пчъагъэм хахъозэ, страховой тынхэм пэшэныгъэ адызетхэу зытыублагъэр илъэсыр ны-

хэм кыдалыгъэ. А псэуалгъэм тилIофшIэхэм ыкIи лытэны-гъэ зыфэтшIырэ типенсионер-хэм джырэ уахътэм тегъэпсы-кIыгъэ амалышIухэр щадгъэ-гыотыштыр.

ШыпкIэ, зэкIэри джы кы-лытэгъуай, ащ фэдэ гухэлти зыфэсшIыжырэп, ау хэгъэ-унэфыкIы сшIоигъу щысэу къэсхыгъэхэм тызэрагъэ-рээр. ГухэкI нахь мышIэми, мыщ дэжымы кышысымылэн слэкIыштыр цыфхэм IофшIэн зыгъэгъотыхэрэ ыкIи агъэла-жыгъэхэрэм апае страховой тын-хэр зытыхэрэ IофшIапIэхэм япачэхэм социальнэ пшгъэдэ-кIыжыныгъэ икIу зыхэмылгъ-хэр, законодательствэр зыукъо-хэрэр зэрэхэтыхэр. А шыкла-гъэхэр дэгъэзыжыгъэунахэм зэ-кIэми аналэ тырызгъадзэ сшIо-игъу. ЗыщыдгъэгъушIэ хуы-штэп бизнесым исоциальнэ пшгъэдэкIыжыныгъэ игугъу тшIы зыхуыкIэ джырэ пенсио-нерхэм ыкIи ыужкIэ зыныбжэ пенсием нэсыштхэм ящылакIэ зэрэгъэпсыгъэштыр ренэу тыгу илгъын зэрэфаер.

Тызыгъэразэхэрэм ащыщэу

Республикэм гурыт пенсиеу илгъыр сомэ 7352-рэ чапыч 47-рэ, IофшIэнымкIэ ныб-жымы тельытэгъэ пенсиер сомэ 7881-рэ ча-пычи 4-рэ (УФ-м игурыт пенсие сомэ 8252-рэ) мэхъу.

кIорэ хуыгъэ. ГъэрэкIо иапэрэ илъэсныкIо ПФР-м ибюджет страховой тынхэм къатыгъэ фэдэу кыылэкIэхыгъагъэм сомэ миллион 529,2-кIэ нахьыбэ мы-гъэ кызытугоигъэр. Ар зэкIэм-кIи сомэ 1 миллдиардэ милли-он 651-рэ мэхъу. АужыпкIэм а мылкъури типенсионерхэм яунэгъо бюджет хэхъэ.

ДжырэкIэ кIэуххэм ахэплы-тэным лъымылэгъэу нахь мышIэми, тыхэхэныгъэхэр зы-фэдэхэр нафэ кызышIыхэрэм ащыщ ПФР-м и ГъэорышIа-плэу Джэдэжэ районым щыIэм пае административнэ унэ зэ-рэдгъэпсырэр. Мы илъэсым итыгъэгъазэ ар ттынэу типлан-

джыри зы лъэныкIо хэгъэ-унэфыкIы сшIоигъу: гугъапIэ-хэр къетых социальнэ шыла-кIэм ыкIи ащ изы Iахъэу пен-сиехэр гъэтэрэзыгъэунахэм хэб-зэ органхэм аналэ зэрэтыра-гъэтырэм ренэу зэрэахъорэр. ЕтIани, хабзэм илъэгэплэ пстэ-уми а Iофыр къащэжы. Рес-

публикэ лъэаплэр пшгъэмэ, Ады-гейм и Лышхъэу ТхакIушынэ Аслъан пенсие Iофыгъохэр рес-публикэм зэрэщыгъэпсыгъэхэм ренэу ыналэ тырегъэты.

— Кыныгъоу щылэ-хэм, ахэм лъапсэ афэ-хуэхэрэм ыкIи хэкIы-плэу къэжыгъотыхэ-рэм джы татэгъэгъу-щылэ тшIоигъу. Сыда а лъэныкIохэмкIэ анахь тыналэ зытеты-дзэн фаер?

— Гушылэм пае, анахь кы-нэу ыкIи зэшIохыгъэн фаеу щытхэм ащыщ страховой тын-хэмкIэ чIыфэхэр зэтэзыгъао-хэрэр IофшIапIэхэм зэрэхэты-хэр. Шэны афэхуыгъэ а кыны-гъор дэгъэзыжыгъэунахэм ехы-лэгъэ Iофыгъохэр тиамал кы-зэрихъэу зэтэхъэх. А Iофыгъом ехыылэгъэ комиссиеу зэхэтша-гъэм ренэу зэхэсыгъохэр илэх, чIыфэхэр зытелхъэр къетэгъэ-благъэх. ЛэжыапкIэм ехыылэ-гъэ Iофыгъохэр зэхэзыфыхэрэ республикэ межведомственнэ комиссиеу Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ зипащэм хэтхэри Iэпылэгъу кызыфэтэ-гъэхъух.

А кыныгъом идэгъэзыжыкIын ехыылэгъэ шыкIэ-амалхэм яугъу кышIын хуымэ, бэшла-гъэ ахэм зэкIэри заштыгъуазэ-хэр. Ахэм ащыщых законхэр ыкIи хэгъэгум щызэрахъэрэ фискальнэ политикэр, межве-домственнэ зэдэлэжыныгъэр, страховой тынхэм пэшэныгъэ адызехыгъэным шыкIэу пылгъ-хэр нахь дэгъоу гъэпсыгъэнхэ зэрэфаер. АпэрэмкIэ ахэр Iоф цыкIухэу, ренэу тызпылгъын фаехэр архэу кышIыхъуштыр, Iофыр фэкIожы законхэр гъэцкIэгъэнхэм ыкIи мыщ дэ-

Къэралыгъомрэ цыфымрэ ахъщэ IахькIэ зэ-дыхэлажыгъэхэзэ пенсиехэм апае мылкъу зэ-лугъэкIэгъэным ехыылэгъэ программэм нэб-гырэ 7290-рэ хэуцагъ. А пчъагъэр зэкIэ республикэм щыпсэухэрэм япроцент 1,64-рэ мэхъу.

пособиехэм талтышэсызэ...

жым коным илтыр тиццыхэм пенсиехэмкIэ фитныгъэхэу ялэхэр дэх имылу ягъэгъотыгъэнхэр ары. Арышъ, ар Iоф цыкIоу ыкIи тызыгъэпэн фæхэм ащымышцэу плытэн плъэкIыштэп.

— Сидми, кыныгъохэр зэхэтфыгъэх, ау хэхьоныгъэхэми тынаIэ атетымдзэн тлъэкIыштэп. КытшIошIы ахэри шъуилэхэу. Сыда хэхьоныгъэхэмкIэ анахъу о пшэхькIэ узыгъэразэхэрэр?

— ТэркIэ анахъ хэхьоныгъэхэу ыкIи кыыхгъэхэу фаеу сэлъытэ ПенсиехэмкIэ фондм иреспубликэ къутамэ исистемобразуошъ къэгъэлъэгъокIэ пчъагъэхэмкIэ Къыблэ федеральнэ округым имыза-кыоу, Урысые Федерацием зэрэпсаоу пэрытныгъэр щызы-лыгъэхэм тызэрашыщыр. Пстэу-ми анахъу сызыгъэразэрэр пенсионерхэм пенсиехэр иплалэм ехъулэу алэкIэгъэхьа-

Унэ амалхэр нахьышIу шыгъэнхэм ны (унэгъо) мылькур пэлугъэхьагъэным ехьылIэгъэ фитныгъэхэр 2009-рэ илээсым тиреспубликэ щыпсэурэ нэбгырэ 2570-мэ кыызфагъэфадагъэх. ЗэкIэмкIи а Iофым бюджет мылькыу сомэ миллион 504,2-рэ пэлухьагъ. Ны (унэгъо) мылькур зэрэпсаоу унэгъо 1032-м кыызфагъэфедагъ.

гъэнхэр тиреспубликэ зэрэшыгъэпсыгъэр ары. Джащ фэдэу социальнэ Iофхэр республикэм дэгъоу зэрэщызэхъагъэхэм икъэгъэлъэгъокIэшIоу щытхь апэрэмкIэ Iоф кызыррыкIоу кыпшIошIышт пшэрылгъэу пенсиехэр игъом афэгъуцугъэнхэр ыкIи иплалэм ехъулэу ятыгъэнхэр. Мары илээсыбэ хъугъэу зэпыугъуи, пIэлэ зэ-кIахьы кыыхьыгъэу типенси-онерхэм пенсиехэр алытгъэ-Iэсых. Ащи изакIоуп. МэфкI мафэхэр, каникулхэр кызы-благъэхэкIэ нахъ пасэу ятэтых. Джащ фэдэу тхыльхэр зылахы-гъэхэ мафэм кышыублагъэу мэфи 10-м имыкIэу цыфым пенсиер фэгъуцугъэн фаеу шапхъэ щыIэмэ, а шапхъэр процент 99,7-м нээсэу тэгъэцIэ. ИлээсныкIоу кыкIоу Iоф 12 ныIэп мэфишI пIалэм димы-штэу зэхэтфыгъэр. Персонифи-цированнэ учетым ехьылIэгъэ отчетхэр цыфхэр страховать зышIырэ IофшIаплэхэм теле-коммуникационнэ каналхэмкIэ электроннэ IэтхъыкIэ шIы-кIэм тетэу кыахыгъэнхэмкIэ тиIофшIаплэ Къыблэ феде-ральнэ округым пэрытныгъэр щыIыгъ. Джащ фэдэу лъэныкIоу шIубэмэ яугъу кIэсшIын слъэ-кIышт, ау кысIуагъэхэри икIу-хэу сэлъытэ.

— О узэрэплъырымкIэ, IофшIэным гъэхъэгъэ-шIухэр кышыгъэлъэгъогъэнхэм сыда лъапсэ фэхьухэрэр?

— УпчIэ дэгъу! Ащ ехьы-лагъэу къэсIони щыI. Апэрэр кадрэхэр ары. Тикадрэхэр ПФР-м иреспубликэ Къутамэ «идышъэ фондкIэ» тэлъытэх. Ар гъэиныгъащэу къэсIоу кызышIомыгъэшI. Кадрэхэр кыыхъыгъэнхэм ыкIи Iэна-тIэхэм алугъэхьагъэнхэм шэ-хъэ гъэнфэгъэхэм атэгъэпсы-кIыгъэ екIолакIэ фэтэшIы. Ар ПФР-м иIофшIэ ипрофес-сиональнэ этикэ икодекс тегъэ-псыкIыгъэу зэхъагъэ. Ау Iоф-шIаплэм зытшIэхэрэ уж кадрэ-хэм тынаIэ атэгъэтызэ тэлIух, тэгъасэх, алъэ зытедгъэуцохэ-кIэ уасэ афэтэшIы.

Хэгъоныгъэхэм якъэIуапIэхэм ятIонэрэ лъапсэу яI тиIоф-шIаплэ техникэ лъэныкIоу зэрэзтэгъэпсыхьагъэр. ТиIоф-шIаплэ компьютерхэмкIэ икIу дэдэу уIэшыгъэ. Тисерверхэм

кышысIогъахъшъ, ар кыкIэс-IотыкIыжыныр ищыкIагъэп. УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд 2011-рэ илээсым ыкIи кыкIэ-лгъыкIошт илээситIум телъы-тэгъэ ибюджет аухэсыгъ. Ащ кыделъытэ кыкIэлъыкIошт пIалэм индексациехэр зэра-шIыштхэ шIыкIэр. Къыхъащт 2012-рэ илээсым гурыт пенсиер процент 11-м ехъукIэ къэлэты-гъэ хъушт. ГухэкI нахъ мышIэ-ми, тызыхэт илээсыр екIыфэ-кIэ пенсиехэм къахэхьонэу агъэнафэрэп.

КIэлэцIыкIу зилэ унагъом Iэпылэгъу етыгъэным ехьылIэгъэ IофыгъошIоу къэралыгъом зэрихъэрэм — ны (унэгъо) мылькыу демографии Iофыгъо-хэр гъэтэрэзыгъэнхэмкIэ ыкIи зычIэсыштхэ унэхэр къэщэ-фыгъэнхэмкIэ зишIуагъэ къэ-кIуагъэм ехьылIэгъэ къэбарэу цыфхэм алъызгъэлэсын слъэ-кIыштыр ашIогъэшIэгъонынэу кысшIошIы. Непэ ны мыль-кур сомэ мин 365,7-рэ мэхъу-мэ, 2012-рэ илээсым ар сомэ мин 387-м ыкIи кыкIэлъыкIо-шт 2014-рэ илээсым сомэ мин 400-м анэсышт, ау ащ Iуж хэхьоныгъэ фэхъужыштэп. 2017-рэ илээсым нэс а програм-мэр лъагъэкIотэштэу агъэна-фэштыгъэмэ, 2025-рэ илээсым нэс лъыгъэкIотэгъэнэу зыгъэ-нэфэрэ законопроект Къэра-лыгъо Думэм рахылагъ.

Джащ фэдэу къэлэгъэн фае страховой тынхэм ставкэу ялэр процент 34-м икIынышъ процент 30-м нээсэу 2012 — 2013-рэ илээсхэм кырагъэ-Iыхыштэу зэрагъэнфэгъэр. КызыррыкIо шIыкIэм тегъэ-псыкIыгъэу хэбзэлахьхэр зы-тыхэрэ предприятие цыкIу-хэм ыкIи нэмыкI структурэхэм атыштыр процент 20-м шIо-кIыштэп.

Ау пенсие системэм щы-кIорэ реформэхэм язычэзыкIэ 2014-рэ илээсым нэс зэкIахьа-

Заявлениер затыгъэ мафэм кышыублагъэу мэфи 10 пIалэм шIомыкIэу пенсие афэгъуцугъэным ехьылIэгъэ пшэрылгъэр процент 99,7-м нээсэу агъэцIагъ.

нэу рахъухьагъ. ЫкIи аужырэ къэбарэу кыыхъэгъэхъожы-щтыр пенсием цыфыр зыкIорэ ныбжыкIэ къэлэтыгъэным ехьы-лэгъэ идееу УФ-м и Минфин къахилъхьагъэр ары. А Iофым ехьылIэгъэ еплъыкIэхэу зыда-Iыгъхэр кыауагъэх Урысыем ипашIэхэм, Минсоцздравра-звитием ыкIи ПФР-м и Правле-ние ялээхъэтэхэм. Кызы-рэшIошIырымкIэ, пIэлэз бла-гъэм ащ зэхъокIыныгъэ фэхъу-щтэп. Арэу щытми, а Iофыр не-пэ дунаим зэрэщызгъэпсыгъэм ыпкIэ кыкIэу, кыфагъэзэжы-нэу хъункIи пшIэхэнэп. Къало илээс 15 фэдиз икIыхьагъэу а Iофыр зэкIэлэщыгъэн ылъэ-

кIыштэу. Сэ сиплъыкIэ пшIэ пшIоигъомэ, теубытагъэ хэ-лэу къэсIоу цыфыр пенси-ем зыкIорэ ныбжыкIэ къэлэ-тынэу имыщыкIагъэу зэрэ-слытэрэр.

— Парламентым иIофшIаплэ къэзыгъэ-лэгъорэ корреспон-дентэу сыщытшъ, сыналэ тесымыдзэн слъэкIыгъэп Къэралы-гъо Советым — Хасэм депутат IофшIэным ча-нэу узэрэщызэлажъэрэм. Социальнэ шы-а-кIэм фэгъэзэгъэ къэ-ралыгъо учреждением ипэцэ IэнатIэрэ пар-ламент IофшIэным-рэ зэдзыепхьанхэм о сыд фэдэу уасэ фэп-шыра?

— Ахэр пэрыохъу зэфэхъу-хэу кызышIобгъэшIыныр хэгъэкIи, сэркIэ ар Iэпылэ-гъушIоу щыт. Практикэмрэ хэбзыхъухьан IофшIэнымрэ зэгъусэхэ зыхъукIэ IофшIэным нахъ кIэух дэгъухэр къетых. Ар къэбгъэшIыпкIэжыным фэшI щысэхэмкIэ улъыхьонэу ищыкIагъэп. Тштэн ны (унэгъо) мылькур. Къэралыгъо социальнэ политикэмкIэ об-ществэм ащ нахъ ищыкIэгъэ шъыпкIэу щыт Iоф кэуугу-пшысыгъуай. Ау сыдрэ Iо-фыгъуакIи зэринэшанэу, ащи кыныгъохэр пылтых, законом щыкIагъэхэр иIэх. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, ны мылькыу ехьылIэгъэ законыр нахъ дэ-

хъугъэ унагъом зэтыгъо ахъ-шэ Iэпылэгъоу сомэ мин 50 ра-тышт.

2011-рэ илээсым икIыхьа-гъум ПФР-м иреспубликэ Къутамэ ПФР-м и Правление фаригъэхьыгъ ны мылькыу ехьылIэгъэ правовой базэр нахъ дэгъоу гъэпсыгъэным ехьылIэгъэ предложение куп. Правоведхэм ахэм къадыра-гъэштагъ, законхэм кIэщакIо афэхъугъэным ехьылIэгъэ Iоф-шIэным ахэр шагъэфедагъэх. Джащ фэдэу зыщыбгъэгъу-пшэ хъуштэп АР-м и Парла-мент идепутатэу сызэрэщы-тым ПенсиехэмкIэ фондм иучреждениеу пэщэныгъэ зы-дысэхъэрэм иIофшIэн ехьы-лэгъэ Iофыгъохэр нахъ шIогъэ икIу къатэу пхырыгъэкIы-гъэнхэмкIэ ишIуагъэ кызырэ-сэкIырэр. Арышъ, сыдрэ лъэ-ныкIоу укъэкIолагъэми, пшэрылгъытIоу згъэцIагъэрэ кызысIух нахъ, пэрыохъу зэ-фэхъухэрэп.

— Аужырэу джыри зы упчIэ кIэкI. УиIоф-шIэн уегъэраза?

— А упчIэм джэуап къе-тыжыгъошIоу. Ау къэсIоу цыфхэм ящыкIэгъэ шъыпкIэу щыт ыкIи зэкIэми анахъ лъы-тэныгъэшхо зыфашIырэ Iоф-шIэнэу Iэпылэгъу зыщыкIэгъэ социальнэ купмэ яIофхэр зес-хьанхэу сищыIэныгъэ амал кызырэситыгъэм сегъэразэ. Ащ формальнэ, юридическэ пшэрыл кызырэстыриль-хъэрэм имызакыоу, моральнэ пшэрдэкIыжыи сIэу сепллы. Социальнэ лъэныкIоу фэлэ-жъэрэ ведомствэ пэрытым Iоф зэрэщысшIэрэм симыгъэ-гушхон слъэкIырэр. Шъып-кIэмкIэ, кыддэхъурэ лъэны-кIоу хэм сыгу кыдадае, са-гъэгушхо. Ау щыIэныгъэр зэ-рэщытын фэе шъыпкIэм джырэкIэ пэчыж. Сыгу ымы-гъэузын ылъэкIырэр сичы-пIэгъухэм ащыщхэм япенси-ехэр зэрэщыкIум, яфэшъуашэм ахэр зэрэщыкIэмыхъэхэрэм. Сыдэу пIуагъэми, щыIэны-гъэм кыныгъуагъэ кызде-хьы. Арышъ, упчIэхэр хъоих, джэуапхэр макIэх. Ау ахэр зэшIохыгъэнхэр ары тэ, Пен-сиехэмкIэ фондм иIофшIэ-хэм, лъжапIэм тызыкIагорэр! Ахэр нахьыбэу зэшIотхьанхэ тлъэкIы зыхъукIэ ары IофшIэ-ным рэзэныгъэу хэдгъуатэрэр гъунэнчъэу гъэпсыгъэ зы-хъуштыр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ПЦЭЖЫЯШЭМ ИГУКЪЭКЫЖЬХЭР

Сазаныр, мыщ ыпэкIэ титхыгъэхэм кызырашчы-тIуагъэу, пцэжые лъэпкъ, гъэтхатэм, мэллылфэгъум, мэкьюогъум ыкIэмэ анэсэу псэу кыиухэрэм кьадэкIохэш, икрахэр (кIэнкIэхэр) атэкъухэш, гъэмфэ фабэхэм мэкьюогъу, бэдзогъу, шышхьэлум, Iоныгъо, чъэпыогъу мазэхэм анэс псынжым хэсхэу е лъапсэхэм ачIэсхэу къахы. КIэнкIэхэр атэкъухэ зэхьум ахэкIыгъэр зыхагъэхъожьы, нахь пшэр зашIыжыныш, чыIэр къэмысызэ джэгужыныхэу бжыхьэ псы кьаргъом кыыхэхъажьых, зау-жыжы. А бжыхьэ мазэхэм сазанхэм уряшэкIонкIэ Iэрыфэгъух — пцэкъэнтфыкIи, хытыу кIэлъэшукIи, хваткэкIи. ПцэкъэнтфыкIэ, резинкэкIэ (жэлые заулэ зэпышIэгъэ хъашьокIэ псыр зэпагъэIы), хваткэми дэгъоу кьапэхэх ыкIи кьарэхэх пчэдыжымрэ пчыхьэмрэ. Зыбгъэпсэфыштмэ, уахьтэр гъэшIэгъонэу бгъэкIон плъэкIышт: икьюаджэ зыгъэпсэфыгъо мафэм зи мыклорэ кытхэтэп. Ащ нахь зэпэблагъи тешIы.

Анахьэу сазанэр кызаорэр «чыкIэ хьамлыгумрэ» натрыф цIынэмрэ е жьуагъэмрэ. Зы Iуданэм жэлые заулэ пыплъхьэми нахь дэеп. ЗытIу-зыщ сазанхэу пцэкъэнтфым зэдыпысэу псым кыыхэххэ хьумэ лъэшэу уегъатхэ, уегъэгъушIо. Ащ фэдэу сазаныр кызыр-рэууыгъын Iэмэ-псымэ заулэ зэдэпIыгъэу пцэжыяшэ укIомэ паго кызырэхэпхыштым уехьырэхьышэжыныу щытэп. Пцэжые-хэр кызыцеошт уахьтэм ошхыр кьэнацIэ зыхьукIэ, пчэдыжым жьэу узьыкIокIэ, шэджэгъоужьыи е пчэдыжыи сыхьатыр 5—6-м аджэ зытебгъафэмэ, пцэжые кьэмыубытэу кызырэмгъэзэжыштыр нафэ. Ащ фэдэу пцэжыяшэ тыкIуагъэу, дэгъоу пцэкъэнтфхэм кьэо зыхьукIэ пцэжыяшэхэр шашлыкэу (лы гъэжыагъэу) агъэхьа-зырыгъэм кьафемыкIуалэхэу, пцэжыеешэныр, зэпагъэун амылэкIэу слэгъугъэ. Сыд фэдэу пцэжыяшэхэр ащ фэдэ уахьтэм ыгъатхэхэра, сыд фэдэу дэгъоу загъэпсэфыра. Ащ фэдэ уахьтэм пцэжыяшэхэр псылум Iугъэхьы, пцэкъэнтф кьэбым лыгъаплъэхьы, нэмыкI гори ящыкIагъэп.

Пчыхьэм тыгъэм зигъэбылгыжэу, кьэушIуныкIы хьугъэу пцэжыяшэхэр ямашинэмэ кьарытIыс-хьажыгъэхэу мафэм пцэжые зэрешагъэхэм атегушIэжыыхэ зыхьукIэ, уядэIуныр сыдэу тхьагъуа!? НахьыбэмкIэ кIагъэтхьырэр пцэжыеу алэкIэкIыжы-

гъэу, кьаубытын амылэкIыгъэр зэрэиыгъэр ары. Ащ фэдэ пцэжыер кызырэтхьагъэп-цIэкIыгъэм зи кьыраIуалэрэп, ежэ пцэжыяшэхэр зэрэхэу-кьуагъэхэр нахьыбэм аушъэфы. АщкIэ ялIыгъэ, якъулаигъэ кьалэгъэ ашIошIы. Ари дэгъуба, кьашIорэшI. Хэти ышхьэ зэрэщытхьыштыр шыгъупшэрэп. Арын фае адыгэмэ, загъэ-сэмэркьэу зыкIалорэр: «О

тызаджэщтыгъэр, ары. А чыI-плэр, псы куоу, инэккыыхэм псыуц кIырыхэмрэ псыгуланэхэр кыыхакIэхэу упцэжыемэ пшхын икIун зыхэбгъотэн чыIпагъэ. ЗэкIэми ашIэщтыгъэ ащ пцэжыехэр бэу зэрэхэсштыгъэхэр: цIыкIуи ини сазан лъэпкъ зэфэшхьафхэр бэу кыыхэпхыштыгъэ.

Пчэдыжым жьэу зэкIэ ты-зэрэшIэу тыкьэтэджыгъ тыздэ-

рагъаштэу псыхьом иадрабгъу нэпкъ тет пэнэ пырыпыцухэм ахэс бзыужыехэм яорэд псыгъо дахэхэр кьыднэхэу рагъэ-жыагъ, ахэм уядэу зэ пцэ-къэнтфыхэм уалыплъэным иягъэ кьыокIырэп. А мэкъэ псыгъо шьабэхэу бзыу цIы-кIумэ яцIыры-цIыт дырагъаш-тэрэм фэдэу хьантIаркьохэми ажэбгъу фыжхэр кычIагъэ-щы зэ пхьэкIычаом фэдэу при-

зыкьыридыжыжыгъ, ау нэпкьэу кьызытефагъэм сыд шигъэхъэжыын, ащ иIоф кIуагъэ». Сазанэу дэпкIаеу-кьепкIэхьэрэм Iэ щытфагъ, иинагъэ зытэщ-чым килограмм зытIуш фэдиз кыкIынуу хьугъэ. А мафэм адрэ кIалэхэу ты-зэгъусэхэм ащ нахь мы-цIыкIуэхэу сазанхэр кьы-хадзыгъэх. Сэри Iахьынчэ сыхьугъэп, ау Хьамзэт кьыхидзыгъэм фэдэ пцэ-жые мытIыр сэ кьыспэ-кIэфагъэп. Ары пцэжые-ешэныр зэрэщытыр: зым ипцэкъэнтф дэгъоу кьэо, дэгъоу кьыхедзы, ащ го-тым ижэлыемэ зи кьэ-кIуалэрэп.

Мафэ горэм, шэкIогъум икыыхэгъум дунаир дахэу, окъ-жыкьэу, тыгъэри кыпхигъажэу кьэIыхэу зэхьум Мартэ Iушъо тыкIо тшIоигъоу тыгу кьэкIыгъ. Хьытыу кIэлъэшъури пчы-пыджыныри зыгорэкIэ тищыкIагъэ хьумэ тIуи пцэжыяшэ Мартэ псыгу-ланэхэр зыхэтэм тыкIуагъ. Псэу тызIухьагъэм сазан-хэр псыгуIэнэ чIэгъхэм зэрэчIэсхэр пшIэнэу псышэрэб цIыкIуэхэр кычIатIуп-щыштыгъэх. Ау ятшIэ-щтыр тымышIэу бэкIаерэ тыIутыгъ. Адрэ нэпкыым тызэпырыкIи псыгуланэхэм такызыхахьэм ахэм ачIэгъ-хэм сазанхэр зэрэчIэсхэр тлэгъугъэ.

ТэкIурэ тыщыти, тызе-гупшысэм псым тыхэхьа-ныш а сазанэу тлэгъу-гъэхэр кьэтыубытынхэу та-фежыгъагъ. Ау псынжэу зыхэлъхэм кьытфыхэгъэ-кIыгъэхэп, хьытыум кьыт-фыхьагъэхэп. ТызатгъуокIэ Iуклотыжхьэти гьолыжы-щтыгъэх. Ау зэ псынжым тызыхэпшыхьэм тыгу кIо-ди, тыкыыхэкIыжыгъагъ. Ежхэр кьэзэрэгъэбырсы-рыгъэхэу, атхьцIэхэр кьы-хэщыхэу псыгуIэнэ чIэгъы-мэ ащызекIоштыгъэх. ЯтIо-нэрэу хьытыур зыхэтэгъэ-уцом, сазан килограмм зытфых кьащэчынэу пцэ-жыехэр кьэтыубытыхи, тыкьэкIожыгъ. Арышъ, сазанхэм язекIуакIэхэр, уахьтэу узщяшэщтыр кьы-дэплъытэмэ, пцэжые дэгъу кыыхэпхын плъэкIышт. Ары, сыд фэдэ Iоф пшIэми, ащ икъулай пIэкIэлымэ, ухьаулыештэп. Арышъ, Iо-фэу шьэуыпхьэрэм ишъэф-хэр дэгъоу зэжъугъашIэ. Упцэжыешэным ар лъэ-шэу ищыкIагъ.

БЛЭГЪОЖЪ
Зулъарин.

**АКЪУ-м ипрофессор,
пцэжыяш.**

пшхьэ ущымытхьужьымэ хэтэ кыпшчытхьыштыр? Хэт сыд фэпшIэщтыкIи о пшхьы зыщымыгъэгъупш».

Ащ фэдэу Iоныгъо мазэу зэ пцэжыяшэ тыкIонэу тыгу кьэкIыгъ: нэбгырич тыхьу-щтыгъэ. Шъхьаджи ышIэщтыр пэшIорыгъэшэу итхьухьагъ: зым хьамлыухэр, мэлшIухэр апыухэу пцэжыемэ апае псым хэттэкъоштыр, мэкухэр, коц гъэжыуагъэр, хьалыгъур псып-сыхэм акIоцIышыхьагъэхэу, ятIонэрэ мафэм пцэжые тыз-щешэщт чыIплэхэм кондэ цIы-кIоу аIутхэр, уц кIырэу зэхэкIы-хьагъэхэр пцэкъэнтфхэр псым хабдзэхэ зыхьукIэ шIомынэн-хэу ыукъэбзынэу. Нэпкыым тызэрэIухьагъэм лъыпытэу пцэжыеешэныр едгъэжэныу. Ащ фэдэу пшгъэрылгъэу тип-цэжыешэ куп хэтхэм афэтшIыр-рэр, зи Iо пымылгъэу, агъэцIа-щтыгъэ. Ащи типцэжыеешэн кыгъэпсынкIэщтыгъэ, кьы-гъэкIэракIэщтыгъэ, тизекIуакIэ, тизэхэтыкIэ Iэдэбныгъэ кьы-хилъхьэщтыгъэ. Типцэжыеешэн иуахьтэ кьэсы зыхьукIэ мэфкI мафэ горэм тежэрэм фэдагъ. Нахьыбэм пцэжыяшэ тызда-кIоштыгъэр Мартэ нэпкьэу тракторнэ бригадэр зыдэщы-тыштыгъэу «ТемэнкIэйкIэ»

кIоштыр чыжэепти хьатэу тыгуIагъэп: лъэсэу такыкъ заулэкIэ унэсынэу щытыгъ. Пцэжые узэрешэщт Iэмэ-псы-мэхэр тIыгъхэу, дзэкIолIхэм афэдэу тызэтэгъэпсыхьагъэу Мартэ псыхьэ нэпкъ тылу-хьагъ. Шъхьаджи зыфэе чыI-плэр кыыхихи, зызэригъафи тIысыгъэ, пцэкъэнтфхэр зышIо-нэнхэу кьытшIошIырэ чыпэ цIыкIуэхэри пыткIыкIыгъэх. ПцэкъэнтфыкIхэри пцэжыемэ хамылгъэшонэу зэрапхышты-ри агъэнэфагъэх. Закидушкэхэ-ри хадзагъэх, пцэкъэнтф зырыз-хэр аубытхи, тIысыгъэх. Джы ежэх: хэтэ зипцэкъэнтф апэ кьэ-оштыр? Зэплъыжы-кьызэп-лъыжыых, ау зыми кьэорэп. За-гъори тызэупчIыжы: «Хьам-зэт, о ипцэкъэнтф зыми джыри кыгъэсысырэба?» «Хьау, мы пцэжыемэ агу хэлтыр сшIэрэп, джыри кьэушчыжыгъэхэп шьуIуа?» Ахэр тэзэрэгъало зэ пчэдыжыи нахь зыкыигъэнэ-фагъ. «Къошконэп лъэныкъом-кIэ» тыгъэм диск хьурэешом фэдэу зыкыишгъэлъэгъуагъ. Ащ теплэынэу уахьти тилэп, пцэкъэнтфкьэбхэм тынэ ате-гъэдыагъ. ЗыгорэкIэ тымылгъэ-гъоу пцэжыем рилгъэшъуа-жэмэ нахь тигъэгъуIэжышты. Тыгъэм инэбзыгъ дахэмэ ады-

родэу тызэхэсым кыыхэхьагъэх. Скрипкэ цIыкIу (шыкIэпщынэ фэдэхэу) чIыбзыухэри тыгъэ-нэбзыгъхэм зэхашэгъэ джэгум кыыхэлэжээнхэу кьырагъэ-жыагъ.

Дунаир кьэдэхагъ, кьэчэ-фыгъ. Ахэм зыкIэ ащышхэу пцэкъэнтфкьэбхэр ахэушъагъэх. Сыдэу дунэе даха пцэжые-ешэным узхишэрэ щыIакIэр?! Ахэм ащышэу анахьэу тынаIэ зытедгъэтын фаер тымышIэзэ, Хьамзэт ипцэкъэнтфкьэб зыго-рэм чIилгъэшъуагъэшъ, зэри-чIэкIыгъ, зыкыыхыргъэхьэрэп: зэ псыуцхэм ахэсыхьэ, адрэм-кIэ псыгуланэ уц шьуамбгъоу псыкIыIум телъым ычIэгъ зешIы, дунаир ежэ кьыфэнэ-жыгъэм фэдэу зыретэкъухэ, зыкызырэхьырымгъэхьыштым фэбанэ. Джаушгъэу кьыришэ-кIы зэ сазаныр Хьамзэт ыгъэ-Iэсагъ. «Моу псынкIэу садо-кыр (хьытыу цIыкIоу гъучIым пышIагъэм) кьыригъахьы, нэ-пкыым кьытыридыагъ: пцэжы-ем лъэшэу зыдидзыагъ —

(Кызыкълэыкълорэр
шышхьэлум и II-м
кыдэкълэгъэ номерым ит).

— Шьуфаемэ лы фэдэу шьузэрэ-
зеклоштыр тэри тэшэба, — Хьасанэ джы-
ри кыххэгущыгъэ.

— Нахьыкълэр, джы зэрэшлэштым
шьукъедэлэ, — Казбек ымакъэ нахь шыа-
бэ кышшыгъэу ышхьэ кытхешае. —
Зэкълэми чэзыукълэ нэгьыритлэ, шэу шьу-
зэгъусэу шхынхэр зэрылтхэм шыуары-
хьэмэ нахьышлэ. Джащыгъум зым шы-
клае фэдэу зишлэшт, адрэм унэм исхэр
ыгъэплэхьуштыгъэ, ячэнэрэм тласхьэу
щылъ шхынхэр кыпхьотэнхэшъ,
кыкълитхьужыштыгъэ...

— Амзанэрэ сэрэры бахьсымэм ты-
фэгъзагъ, — Кэланэ кьэгүлэ. — Ар зэ-
рытыр тэшэ... Кызырэйдгъэхьон горэ
щэрэли, зи етымыгъалоу хьоеу кьэтхьыштыгъэ.

— Кызырэпхьын паче укьэнэнэп, о
лыгъэ кыпхьэфэштмэ. — Етланэ зызэре-
гъээкълэ, маджэ: — моу кьет а узытесыр!

Кэланэ ащ ежагъэпын фай, Казбек
мэсэмэркъэумэ ымышлэу ежыи зызэ-
ригъээкълэ, зиплхьышэу ригъэжыгъэ.

— Ма сиджыгытыжъ, убыти, уапэ егъэ-
хьу! — Борисэ шлункым кыххэлэбыкли,
щэлэшхор кьыритыгъэ.

Кэланэ кьырауагъэр ыгъэцэкълэным
нэмыкълэ кыфэмынэжъэу ежагъэ. Амзани
ащ ыуж илгъэдагъ, зыгорэм хьанырэм фэ-
дэу.

Ахэм агъэхьэщтыр зэкълэми ашлогъэ-
шлэгъоныгъэн фай, заушъэфыгъэу алтып-
лэштыгъэх. Ежхэр псынэм псыхьэ
кълэхэрэм фэдэу мыгумэкълэхуэ зиджэгү-
хэм якьакъыр кыпыт пышылкълэу бахь-
сымэ пхьэчаир зэрытэу Кэланэ зыфи-
уагъэм ипчъэ занкълэу екълэлагъэх. Ащ
дэжым Кэланэ шьэожьыхьэм закьы-
хигъэщы шлоигъуагъэу кызырээщы-
хьугъэмкълэ сыкълэгъэжыгъэхьагъ. Джы
ащ сехъуапсэщтыгъэ щынэр ымышлэу зы-
дежыагъэр кыгъэцэкълэн зэрилъэкълэщтым
сыпхьэ тельгъэ.

Ау сызэмыжгъэхэр Иофым кълэух фэ-
хьугъэ. Кьакъырапчъэр зэрэуахыгъэм те-
тэу зиджэгүхэм ялыжъ ымакъэ кълэу-
гъэ. Ащ ыуж «кьу-кьу» макъэр пылу-
кълэу щалъэри чыгум тефагъ. «Енэгъуагъэ
Хьам-
цыхьу чэмфьжъ шыофым кызыдэкълэ
бэщ шьхьатлэмшхоу ылыгъэу слъэгъу-
рэр кьаритлупшыгъэкълэ», — сыгу кы-
лгъэдагъ ыкли ащ ыуж башъ темышлэу
Кэланэрэ Амзанэрэ кышлэу-
лгъэжыгъэх. Ахэм жьы кьафэщыжыштыгъэп,
щтап-
хьэу моклэ-мыклэ хьаплгъэ-кьуаплгъэщты-
гъэх. Зыми зи кьымылоу тьаплгъэу тлэкълэу
тыштыгъэу, Хьыу-сыу кышшыути, ычый
натрыф шызэтырагъэпхьырэм фэдэу
дэхъалаерэ шлоу шхыгъэ.

— Алахьэм шыукыгъэшыгъэмэ, моу
зэ шыуаплъ, мы пхьэшэжъхэм! Джар бахь-
сымэ кьахьыкълэ хьун! А лыжыым кы-
шыушлэагъэр сшлэрэп нахь, боу шлушэу
шьукызынэгъэчъагъ, — ылоштыгъэ ащ.

Адрэ шьэожьыхьэм ащ ыуж шхыхуэ
кырагъэжыгъэ. Ежъ Кэланэ апэрэ та-
кьыкълэ ар шломылофьжыу, ыцагъэмэ лэ
ащифэжыгъэ, кьакъыр лъэныкълэ
еплгъэкълэщтыгъэ. Нэужым тлэкълэу зыкы-
зешлэжым, зиухыижыи шлоигъоу
кылуагъэ:

— Сыда шьузыдэхьашхьэр? А
лыжыу бахьсымэр кьэзыгъэгъунэрэм
пчъэр кызылуехым, «Шьуктеблагъ!»
кытилуи, лаллэ кытишкълэыгъэ шьушлэ-
ша? Аушгъэу зэрэщымыгъэр шьори дэгъоу
кьашьушлэщтыгъэ ар ибэщ онгъэжыкълэ
шлоу кышшыуыухьэжыгъэмэ...

— Арэу лыхьужъхэмэ, джы ежхэр
орэкълэ, — Амзани зыфэщылагъэп.

— Хьугъэ, мыхэм зыкызырэшлэ-
рэм паче ащ фэдизу шьугубжын ишыкълэ-
гъэп. Джы лыжыыр хэчыефэкълэ шьуежэу,
етланэ шыукломэ хьугъэ нылэп, — ахэр
ыгъэрэхьатынэу Борисэ пылгъэ.

— Джы сэ сэкълэфэкълэ боу бэрэ шьу-
кьэжэн! — Кэланэ кышеупкълэ. Амза-
нэ зеушъэфы шьхьае, ишъэогъу имы-
гъусэу лъэбэкъу зэрымидзыштыр
сэшлэшъ, джы ащ сыфэгумэкълэжы-
рэрэп.

Кэланэ «зыкызырэгъэжыгъэр» на-
хьыжъхэм агу римыхьэу зэрэкъэрабгъэр
рауагъэ. Адрэм ар ыгу римыхьэу зигъэ-

гуси, ышхьэу Туригъэхьыжыгъэ, Амзани
ыуж ихьагъэ.

— Гу уилэн фае зыгорэ бгъэхьэшъу-
ным паче. Шьэ ащ фэдэу шьузэрэмы-
къэрабгъэр дэгъоу сэшлэ. Джы о
пшлэщтыр ошлэ? — Казбек сэ зыкыс-
фэгъазэ: — О Тпымэм уфдэкъабз, узэ-
рчаныр гъуащэрэп. Арышъ, шхынхэр зы-
дэлъ пхьуантэхэр зэрыт унэм ихьы, гу
кызылыгъагъатэу лангъэщэкълэре хьа-
лыжыо балорэ кытфих.

Джуап етыжыгъэо симыфэзэ стамэ
ылыгъэу купым сакьыхыштыгъэ, зыфилогъэ
унэ гупэмкълэ сызэригъээкълэ кыскълэ-
лэунагъэ. Ар сыгу рыхьыгъахэп, ау сы-
зигъусагъэхэр кызыдэсымыгъэхьащынхэм

ХЪУРМЭ Хьусен

Тиурам тыгъэр кышшыкълэу Ятлонэрэ тхылым щыц пычыгъохэр

паче кьэсымыгъээжыгъэу сапэ езгъэхьугъэ.
Ау кызыгурылон слъэкълэщтыгъэп цыфхэр
хьоеу зыщызэблэкълэхэр унэу пхьуантэ-
хэр зэрытым уихьанышъ, укьаымылгъэу
шхын хьушъ кьадэпхыншъ, кьафэпхьын
зэрэплгъэкълэщтыгъэ. Ащ паче пчъэлупэм
сызылохьэм сышынэу тлэкълэу сышы-
тыгъэ. Ары шьхьае, ськьэрабгъэу кьэз-
гъэлгъэжыгъэ, Кэланэ фэдэу сэри кы-
зыдэгъэхьашхынхуэ сыфэгъэгъэп, сыфэ-
мычэфыхуэ бзылыгъэ гэрэм ыкълэ
зысшлэ, лгъэпщылыгъэ унэм ськълэ-
гъэ. Джащыгъум псынклэу кьэсшлэ Кэла-
нэрэ Амзанэрэ кьафэмыхьыгъэ бахьсы-
мэм нахь пхьэшэжыгъэхуэ хьаыжыо
пхьуантэхэр мыщ кызырээшлэхуэмэхэр.
Кыхьэу икълэжыкълэрэм анэмыкълэу пълэ-
лэунагъэ, пълэпщылыгъэу зылауытыгъэхуэ
ныуи, шьузи зэрэгъэгущыгъэхуэ унэм бэ
исы-
гъэр. Сэ сызыфырагъэхьэжыгъэ тышсэ
шхын шыгъэр зыдэлъ пхьонтигъэми
шьузхэр атесыгъэх.

Сыкызырэхьыгъэмкълэ ащ сыкыгъэгъо-
жыгъэу, гушылэныр кызылулгъэ ны-
охэмрэ шьузхэмрэ гу кызырээслгъэу,
сызыфагъэклауагъэр кьашлэнкълэ сыштэу,
ау сыкыкълэжыкълэи сфемыкоу тлэкълэу
пчъаблэм сыготыгъэ. Етланэ кыспэчылэ-
нэтлэ пълэклэрым ис ныуитлэм язырэм
ышхьэ кьэзэлэтым, ськышлэжыи шло-
игъуагъэми сшлэрэп, цыгъонэ цыкълэу
кьэлэдхэрэ ынэхэр кыстырыгъэлгъэдэ-
хи, ыуцълэргъухэзэ тлэкълэу кызысеп-
лым кьэушлэагъэ:

— Мо сабыр кьалофьтагъэмэ шлэ?

Зэкълэри садэжыкълэ кьэзэрэгъэплгъэ-
хэти, шьхьышлэнэу сыкызыфырагъэ-
жыгъэм сьгъэукуытэжыгъэу, сынаплэ
едзыхьыгъэу пчъэблпкълэми джыри нахь
зессызылагъэ.

— А ськълэщыкълэу, — шьузмэ ащыщ
зыкысфигъэзагъ, — зыгорэм уфая...
хэта укьэзылофьтагъэр?

Есложыштыр симышлэу, сшхьэ зэре-
уфэхьыгъэу стамэхэр зэфэсшагъэ.

— Модэ, тышсэ шхынэу тызыхэ-
лагъэм щыц ешъут, етланэ зыфаер
фэшъушлэагъэм фэдэу шьулыгъэ, арышъ
а сьмачыхуэ цыкълэу кызыфыхьагъэр, —
нэмыкълэ ныом кьылуагъэ.

— Кълэ дэгъэр ащ паче кьэдгъэнэна,

боу хьаыжыо дахэхэр сэ ащ естыштыгъэ!
— нахь кыспэблгъэ пхьуантэм тес шьу-
зыр кызышчылыгъэти, столым тет лэгъэ-
шхом илымэ ащыщ хьаыжыошхунтлэу
кысцитыгъэ.

Шьыпкъэмкълэ, ахэр дэхагъэх зыр шэ-
нэбзэу, адрэ хьураеу, кьырыцэ пълэмыер
зэфэдэу кьакълэу, агъузгъэм гъонэ хьу-
раехэри ахэупкълэжыгъэхуэ. Синанэ тигъу-
нэгъухэр кьэлгъэхьашъ, яблэгъэ-лахьыл-
хэм яджэу «адыгэ шхын кьэбзэ тэрэкълэ»
гъэкълэрэкълэ пхьуантэ ахыи ашлоигъо
зыхьукълэ ащ фэдэхэр рагъэшлэхуэ кыхэ-
кълэ. Сэри ськълэ а хьаыжыо ямышы-
кълэхэр. Ятэплгъэ нэр зэрэплэпхьырэр арми
кьэслонэу сшлэрэп, ау сыдигъокълэ ахэр

ХЪУРМЭ Хьусен

агъажыштыгъэм язэу нахь цыкълэу
«кълэ бзэдэжъхуэ» зынэгу ихьогъагъэ-
хэм зэрэшлэахыгъэр кьагъагъэхэм
кьафалатэщтыгъэ. Агу пльыгъэу тлэкълэу
шлэ кьэси ягушылэмэ кьахагъэуоштыгъэ
«хьэр зилэхэм ащ фэдэу кьаышлэагъэхэм
напэ зэрэмылэр ыкли а кълэжэ мыгъа-
сэхэр зые ны-тыхэр ашлэагъэхэмэ, шьоз-
нэты рарагъэгъэфэнхуэ ахэм адэжы
зэрэкълэщтыгъэхэр». Шьэожьыхьэу хьу-
гъэр зышлогъэшлэгъонхуэ аклэрытыгъэ-
хэми кьауупчылэхьэщтыгъэх, кьашлэ-
жыгъэ ахэтимэ кьарагъало ашлоигъоу. Ау
адрэхэм заушъэфыштыгъэ. Сэри зи бзэ-
гу сьхы сшломыгъоу адрэхэм акълэ
зысшылгъэу сьдэлэуштыгъэ. Етланэ семы-
жэгъахуэ Нухьэцылэу ишызэу Зазэм
адэжы кьакълэу бэрэ слэгъурэ Чабэ зы-
кысфигъэзи, мэкъэ лгъыгъэкълэ кьы-
сэупчылгъэ:

— А Курацэ икълэ лъэныкълэ, о уздэ-
щытымкълэ кълэ бзэдэжъхьэр кьичьы-
гъэх, кьэпшлэжыгъэ ахэтимэ кьало, нынэ.

Шьэожьыхьэр садэжыкълэ кьэзэрэгъап-
лэхэи ськьызалгъэу, кьышциутэхэи,
тхьэжъхуэ зэрэгъэщыгъэх. Шейкэ кьэ-
уцужьын ымылгъэу ланэ кьысфыхьыгъэ
кьэкуагъэ:

— Модэ шьуеплгъэ, Курацэ икълэ лъэ-
ныкълэ джары!

Шьэожьыхьэр джыри зэрэгъэщыгъэх.
Ар сшлэшхьэклэу кьыкълэстхьуи, шагум
сыкьыдэлгъэжыгъэ ыкли шьуэхэм сахэп-
шыхьы, кьашгъохэрэм сьаплгъэу езгъэ-
жыгъэ.

Джэгушхор етлупшыгъэу клэщтыгъэ.
Пщынэ мэкъэ дэхэ чанэу чэщ мэзагъом
хизы хьугъэм гушхьэр кьыгъэлыджы-
зэ, чыгумрэ уашгъомрэ зэтыричыштыгъэм
фэдэу, лгъэгъу зэлэты. Ащ кълэпхьэгъэ
мэкъэ зэтэчэчылэ кьызыпгъэкълэу
пхьэкълэжыгъэ Бирамыкълэ ылыгъэр зэ-
рээзэтыригъаохэрэп нэплгъэу кьыфэу-
бытырэп. Гуллырыгъэр кьызыхьэщэу
шлукаерэ кьэшгъогъэ кълэагъэм пчэгүш-
хом пшъагъэр кьышчырефэкълэ. Етланэ ар
ищытыплгъэ ыгъэагъэжыгъэу текълэжыи
зыхьукълэ хьагъагъом лъэушлэу зы-
кьыретлэшъ, ацлэхэр инэу кьырилохэзэ,
чэзыу кьэшгъонэр лыжъхьэмкълэ кьыты-
ригъээжыгъэу джэгур лгъэгъэагъэ.
Зым «Исламыер, адрэм «Хьаула-
щэр», ячэнэрэм «Хьагъэуджым иордэ»
Харисэ фыкълэрегъэщы. Загъори кьы-
хьыкълэ лгъэу кьытехьагъэм паче «Азэнаджэр
кьэзыгъэфэхьыгъэр» кьыфегъау» алгъэ,
екуухуэи. Ау адрэ джэгухэм афэдэу Ис-
махьылэми, Лымышынэми е Щэбанэми
пчэгум джыри кьызырэхьэу, «Зыгъэлгъа-
тэр» кьыфыхьырегъэдзэ.

Апэ Псылушгъом щыпсэурэ Исмахи-
лэ цыкълэу ары кьытехьагъэр. Ащ кьыда-
гъэшгъонэу ыпашхьэ ращэгъэ ти Тэма-
рэ исэе гъуапэхэр жьым дахуэ щесыхьэ-
зэ, тлэкълэу кьыришкълэи зытекълэжым,
Бирамыкълэ зыцлэ кьырилуагъэр Лы-
мышын ары. Ащи бэрэ зэригъэжагъэхэп.
Пкъыод лъхьанчэм фэшлэу кьабзэу щыгъэ
пальтэу шлуцабзэу зыкълэ лъашхьэм зы-
щызыубгъуэрэм чыым хьуэбгъуагъэу кьып-
щигъэхьоу, нэрэ лгъэ азыфагу пчэгум
кьылгъэрэгъэ. Кьэшгъокълэ пшъашгъэу
зэпэлутхэм кьахашыгъэ Сусэ лъэбэкъу
заулэ кьызырэгъэжыгъэ, жьыбгъэ кьылгъэу
ежыым клэстхуэ. Джащыгъум ар мафэ кьэ-
си сынэгъу клэт гъунэгъу лыжы ланлэр
арыи кьэшлэжыгъауау, ылэхэр бгъэжъ
тэмабгъоу убгъугъэхуэ, утыгу нэзым
речъэкълэу регъажыгъэ. Етланэ ащ ыуж чы-
жыу кьинэгъэ сшыпхьуахьыжъ ошлэ-
дэмышлэу зыкыфыззрегъээкълэшъ,
ыпкъ зыкълэбзэу ылыгъэу, иадгъэ пэлэ
лгъэгъэ зандэу шьхьарысэу, лъапэхэр
псынклэбзэу зэблэдзыхэзэ, зы чыплэ
итэу хьэлгъыкълэу регъажыгъэ. Джащыгъум
пщынаом литлэу лгъэгъу пщынэр ылэ-
тыгъэу зэрилгъэкълэу зэкълэшъ ащ пэ-
кълэу. Хьагъагъори кълэуагъэдэшъ зиу-
фагъэу, сэлэ кореным хьамылгъэжыгъэу
зэблэлгъэтыкълэу лъапэмэ адэжы ипхьэ-
кълэжыгъэу зызырэгъэжыгъэ. Дежыуагъом
альэкълэ кьагъанэрэп, мэкълэу, мэкълэу,
закълэжыгъэу лгъум теохэзэ, чэщыр аупло-
кълэу кьышчыгъэхуэ.

(Джыри кьыкълэуоштыгъэ).

ИСКУССТВЭМРЭ ШЫЛЭНЫГЪЭМРЭ

Шылэныгъэм кыхыхыгъэу тхэрэ цыфым ылъэгъурэмрэ зэхихырэмрэ зэрегъапшэх. Зэфэхысыжымэ къахигъэщы шлоигъор «неущ» зылорэм игупшысэп. Тарихым физэплъэкыжъзэ, лъэхъаным диштэу мээекло, къэклошт уахътэм гугъэр репхы. Урысые Федерациемрэ Къэбэртэе-Бэлъкъарымрэ язаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, Урысыем итхакломэ я Союз хэтэу, драматургэу Мурэтэ Чэпай ипъесэ те-хыгъэ спектаклэу «Шъузабэхэр» Адыгеим и Лъэпкъ театрэ икларыклэу щэгъэуцужыгъ. Спектаклэр Мыекъуапэ, Хъатикъуае, Блащэпсынэ, нэмыкхэми ащыкхуагъ, еплъыгъэхэм осэ ин фашыгъ. Искусствэм ылъэныкхыклэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие къыфагъэшъошэнэу агъэлъэгъуагъ.

Ным фапшлэрэм урыкIэммыгъожь

Илъэхсэр зэпчыжъэхэми, зэрипхынхэ, шылэныгъэм гукIэ ухишэн зэрилъэкхырэм фэшI тхаклом илофшлагъэ агъэлъапIэу бэрэ тырехъылIэ. Лъэхъаным ихъугъэ-шлагъэхэр къиплотыкхысэ, къэклошт уахътэм укышчысэхэхы пшлоигъоу гугъэ къыоклэмэ умыгуIэу узэплъэкыжы. Нэм ылъэгъурэр гум ышъхъапэу тэ-лътэм, цыфым игупшысэмэ уасэ яптынэу узыфежъэкIэ, дунэе нэфыр зымылъэгъухэрэми агу укыгушыдыкын фае. Ныбжъу яIэм емылътыгъэу зэфэхысыжъэу ашырэм лIэужхэр зэрэпых, шIэжыым имэхъанэ хэпшыкIэу зыкхелъты.

ЕгъэжъапIэ фэхъугъэр

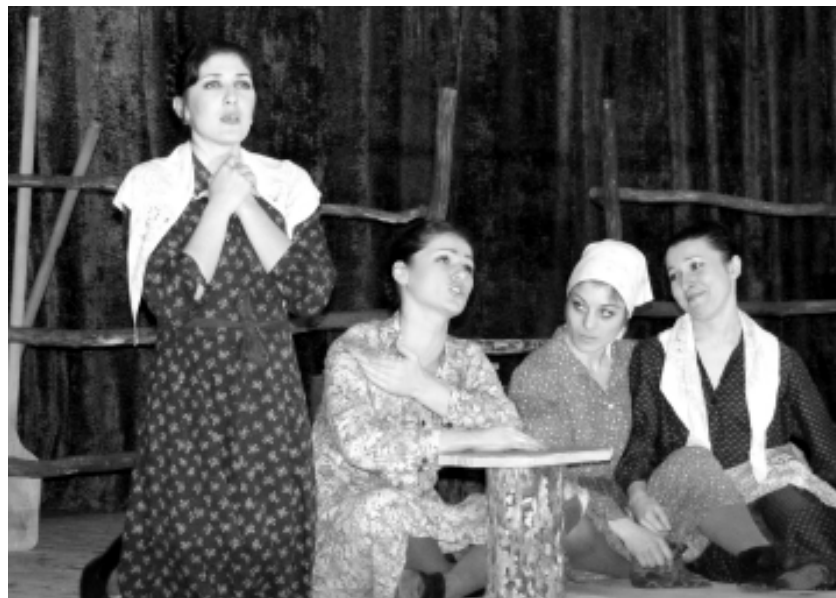
— Москва сыщеджэзэ я 4-рэ курсым сисэу «Ным игумэкIэ» зыфиорэр стхынэу езгъэжъэгъагъ, — къеIуатэ Мурэтэ Чэпай. — Мамый Ереджыбэрэ ТхакIумэщэ Налбыйрэ упчIэ-жъэгъу сшыгъэх, пычыгъо зау-лэмэ язгъэдэлугъэх. Пьесэм сызэ-лтиштагъэу Iоф дасшIэзэ, Адыгэ-къалэ дэт хъакIэщэу «Псэкъупсэм» сисынэу хъугъагъэ.

— «Ным игумэкхырэ» «Шъузабэхэмрэ» ягугъу къэпшысэ Адыгэкъалэ сыда къызэрэхахъэрэр?

— Адыгэ театрэр Теуцожь районым кIуагъэу спектаклэхэр къышчыгъэлъагъоштыгъэх. Пчы-хъэ къэс Мыекъуапэ тыкъэмы-кложыным фэшI Адыгэкъалэ дэт хъакIэщэу «Псэкъупсэм» тисы-щтыгъ. Я 16-рэ фэтэрыр ары сы-зыщысэуштыгъэр — ар дэгъоу сыгу къэкхыжы.

— КъызэрэпIорэмкIэ, Адыгэкъалэ ихъакIэщэу «Псэкъупсэр» уищылэны-гъэ шIукIэ кыххэнагъ.

— Псыхъоу Псэкъупси сэгъэ-лъапIэ, ыцIэ сшIодах. ХъакIэщым сисэу «Ным игумэкIэ» зэрэсыхы-щтым сегупшысэзэ, топыщэр сшъхъэ кыхышхуагъэм фэдэу гум «сызэридзэу» слъытагъэ.

«Ным игумэкIэ» щызгъэзэыгъ. Мэфэ 22-м къыклошI «Шъузабэхэр» Адыгэкъалэ щыстхыгъ.

— «Шъузабэхэр» угу къэ-зыгъэкхыгъэр къыталоба.

— Шъузабэм сырикIал. Бла-щэпсынэ сыкышчыхъугъ. Тихъа-блэ шъузабэу щыпсэуштыгъэхэр дэгъоу сшIэщтыгъэх. ГъашIэу къакIугъэм сыщыгъозагъ. Лъым хэлъ хъугъэ сянэ къынэу кысты-рилъэгъуагъэр — ар зэрэсымы-гъэлотэжыгъэр. Седжэ зэхъум Тхъэм селъэIуштыгъ тхэу шлоу къысфишлагъэр сиамалкIэ езгъэ-Iотэжынынэу.

— Пьесэм хэт образхэр къэуугъонгъэха, хъауми шылэныгъэм кыххэпхы-гъэха?

— УпчIэм джэуапыр къесты-жыныр кысэхылыгъы. Тичы-лэ щышчы образхэр, агу зы нэб-гырэм зэкIэри епхыгъэу ролыр гъэпсыгъэп. Тикъоджэгъухэр сы-нэгу кIэтхэу сигупшысэхэр пьесэм щыпхырысшыгъэх.

— Спектаклэр режиссе-рэу КIурацынэ Аскэрбий ыгъэуцугъагъ. Артистхэм рольхэр къашынхэу зэрэ-фежъэгъагъэхэр къэошIэ-жыба?

— Ащ фэдэ мафэхэр пшыгъу-пшэхэрэп. Агуи апси халъхъэ-

щтыгъ. Илъэс пчыагъэ тешIэжы-гъэу «Ным игумэкIэ» пысыублэ-жы, пьесэр сыухыжыгъагъэ.

ГъогогъуитIо агъэуцугъ

— «Шъузабэхэр» ятIонэ-рэу Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ зэрэщагъэ-уцужыгъэм тытегъэгъушы-Iэба.

— Теклоньгъэм ия 65-рэ илъэс ипэгъокIэу спектаклэр икларыкIэу театрэм щыдгъэуцужыгъ. Ре-жиссерэу кыхахыгъэр артист цIэрылоу Зыхъэ Заурбий. Хъа-джэцIыкIу ироль, нахыпэрэм фэ-дэу, къэсшынэу зызгъэхъапыр-щтыгъ, агу Зыхъэ Заурбий нэ-мыкI хэкIыпIэ кыгъотыгъ.

— Ар нахышIуа?

— ЯтIонэрэу спектаклэр за-гъэуцужыым нахъ узылэпищэ хъугъэу кысшыхъугъ. Сянэ чэ-щым сыкIэлъырысэу оред къы-фаслоу бэрэ кыхыкхыщтыгъ. Сянэ сызэрипIугъэр, ным исурэт сапашхъэ щытэу концерт про-граммэ згъэхъапырынэу бэша-гъэу сыкIэхъопсыщтыгъ. «Сишчы-Iэныгъэ сидунай» ылоу Адыгеим ителевидение кышчысIотагъэм сиIофшIэгъухэр езгъэдэлугъэх. Ащ къыпкырыкIы, сыгу ихы-

кIырэр спектаклэм кышчысIо-тэныр нахышIукIэ Зыхъэ Заур-бий ылъытагъ.

— Шъузабэхэм агу улъы-Iэсыным, спектаклэм имэ-хъанэ цыфмэ IупкIэу къа-фэплотэным фэшI режис-серым игушыIэ зыкыгъэ-шыпкэжыгъа?

— Сянэ исурэт сыкIэлъыры-сэу, пщэрыхъапIэм зыщысплъты-хъэзэ ролыр къызэрэсшIырэр лъэшэу сэгъэлъапIэ.

— Спектаклэр ятIонэрэу зышъогъэуцужыым Блащэ-псынэ щегъэплъыгъэх. Уикъоджэгъумэ сыда къы-ралоллагъэр? Угу ихыкы-жыгъэр...

— Тичылэ щыщхэм спектак-лэр яхымэп, рольхэр къашIэ-жыых. Сыгу илъэу сянэ есымы-Iошъугъэр, сыгу дэпыхъагъэу кызыдесхъакIырэр спектаклэм кышчысIуатэ. Илъэс 70-рэ сы-зышчыхъэр уахътэм ар тефагъ. Шылэныгъэм кышчысIуатэ гъо-гур сянэ сызэрэфэразэр, икын гукIэ зэрэсшIырэр, хъаблэм ишъузабэмэ зэпачыгъэр пьесэм къызэрэщысIотагъэр, сикъоджэ-гъумэ ар къызэрагурылуагъэр сэ-рыкIэ зымыуасэ шылэп. Сэр-сэ-рру сызыфэраз, сянэ спектаклэр шIухъафтын фэсшыгъэу сэлъы-тэшъ.

— Узыфэразэм укытегу-щылэ, агу цыфмэ къапыла-тэрэм гушIуагъо хэлъэп. Мэгъых, нэпсыр хъульфы-гъэхэм, бзылфыгъэхэм зэралъэкхыжы. КIэлэ-цыкIухэри гумэкIыгъохэм зэлъаштэх.

— Шылэныгъэр «Шъузабэ-хэм» къауатэ. Сэри нэпсыр кы-сэхы, агу къынымрэ тхъамыкIа-гъомрэ гушIуагъо ахэлъэуи мэ-хъу. Пьесэр стхын слъэкIыгъэшъ «сызыщэгъушIукIыжы». Ным къыпфишIэрэр зыми хэбгъэкIуа-кIэ хъушIтэп. Сянэ джанэ фэсшIэ-фынэу, мэфэ гушIуагъохэр къез-гъэкIунхэу амал зэсымыгъоты-лэжыгъэ дунаим ехыжыгъ. Сценэм сытетэу спектаклэм сы-зэрэхэлажырэ зэгъэлъэгъун слъэкIыгъэп — сымаджэу пIэм хэлъыгъ. Сянэ зысымылэжы-ыр илъэс 45-рэ хъугъэу спектаклэр къагъэлъагъо. Сянэ исурэт зы-лээгъухэрэм агу ихыкIырэр къызгурэлэ. Ным нахъ лъапIэ зэ-рэщымыIэр спектаклэм кы-щыдгъэлъэгъуагъ.

— Артистхэм уафэразэба?

— Нэпсыр къахысэ спектак-лэр агъэхъапырэу бэрэ слъэгъу-гъэх. Театрэм идиректорэу Зы-хъэ Мэлайчэт кышчыублагъэу артистхэм, нэмыкIэу хэлэжагъэ-мэ гъэзетымкIи тхъашъуегъэпсэу ясложы сшлоигъу.

Артистхэу Бэгъушъэ Анзор, Хъакъуй Андзаур, Джолэкъо Рэщидэ, Лыунэ Асыет, Джы-мэ Заремэ, Даур Жаннэ, Нэхэе Мэрдженэ, Ацумыжъ Тем-бот, режиссерэу Зыхъэ Заур-бий, спектаклэм еплъыгъэхэ СтIашъу Юрэ, Ехъулэ Ас-лэанбэ, Шъхъэлъхэу Светла-нэ, Андзэрэкъо Чеслав, Агъыр-джээнэкъо Симэ, Хъатикъуае щыщхэм къытаIуагъэр, нэ-мыкI гушIысэхэр зэфIэхы-сыжымэ, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо шIухъафтын спектаклэу «Шъузабэхэм» фэбгъэшъошэныр тэфэ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхъышагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащысэурэ тилъэп-къэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъу-гъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхъалэр ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр АУЛБЭ Руслъан

Редактор шъхъалэм игуадзэр — пшъэдэкIыж зыхырэ секретары ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыж зыхырэ секретары НЭПШЭКЪУЙ Заур

Редакциер зыдэщылэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкIыж зы-хырэ секретары: 52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлары-шIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Зышчыхаутирэр ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчыагъэр 4306 Индексхэр 52161 52162 Зак. 2046

Хэутыным узшыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗышчыIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00